

Högskolan Kristianstad

Samlingsrapport

för forskningscirkel med inriktning

Förskola för de yngsta barnen

Högskolan Kristianstad HT 15-VT 16

Samlingsrapport

för forskningscirkel med inriktning
Förskola för de yngsta barnen
Högskolan Kristianstad HT 15-VT 16

Handledare: Agneta Jonsson
Sektionen för lärande och miljö

Kristianstad University Press 9:2016

Tryck: Högskolan Kristianstad, Kristianstad 2016

ISBN:978-91-87973-11-6

Kristianstad University Press

© Respektive författare 2016

Rapport från Forskningscirkel med inriktning mot förskolans yngre barn HT 15- VT 16

Inskolning

Vilka uppfattningar finns om föräldraaktiv inskolning hos pedagoger och föräldrar?

Kerstin Bernspång & Cecilia Jonasson

Hur kan inskolning bli en integrerad del av förskolans verksamhet?

Inskolning ur pedagogers- och verksamhetens perspektiv

Ingela Andersson & Britt Lantz

Hur beskriver pedagoger sitt arbete med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen?

Katarina Johansson

Förskollärares uppfattningar kring inskolning av yngre barn i förskolan

Ann-Charlotte Forsberg, Sofie Andersson & Sofie Vidéen

Innehåll

Förord.....	4
-------------	---

Inskolning

Vilka uppfattningar finns om föräldraaktiv inskolning hos pedagoger och föräldrar? Kerstin Bernspång & Cecilia Jonasson	7
--	---

Inledning	7
------------------------	---

Syfte och forskningsfråga	8
--	---

Litteraturgenomgång	8
----------------------------------	---

Metod	10
--------------------	----

Resultat och Analys	10
----------------------------------	----

En sammanställning av föräldrarnas svar	11
--	----

Sammanfattning	12
-----------------------------	----

Diskussion	12
-------------------------	----

Slutsats	13
-----------------------	----

Referenser	14
-------------------------	----

Hur kan inskolning bli en integrerad del av förskolans verksamhet?

Inskolning ur pedagogers- och verksamhetens perspektiv

Ingela Andersson & Britt Lantz.....	14
-------------------------------------	----

Inledning	15
------------------------	----

Syfte och forskningsfråga	16
--	----

Litteratur genomgång	16
-----------------------------------	----

Metod	22
--------------------	----

Analys	23
---------------------	----

Resultat	24
-----------------------	----

Referenser	30
-------------------------	----

Hur beskriver pedagoger sitt arbete med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen?

Katarina Johansson.....	32
-------------------------	----

Inledning	33
------------------------	----

Syfte och forskarfråga	33
Tidigare forskning	34
Analysverktyg	36
Metod	36
Metoddiskussion	36
Resultat	37
Pedagogens roll	37
Barngruppens roll	37
Materialet och miljöns betydelse	38
Pedagogernas beskrivning av småbarns kamratrelationer	38
Diskussion	39
Slutsats	40
Referenslista	41

Förskollärares uppfattningar kring inskolning av yngre barn i förskolan

Ann-Charlotte Forsberg, Sofie Andersson & Sofie Vidéen.....	42
Inledning	42
Syfte och forskningsfråga	42
Litteraturgenomgång	43
Resultat	47
Slutsats	50
Referenslista	51

Förord

Förskolan i dagens samhälle utgör en alltmer komplex och mångfacetterad verksamhet och förskollärare arbetar i en målstyrd verksamhet som vilar på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. Förskollärare behöver stöd i sin yrkesutövning och genom deltagande i en forskningscirkel kan förskollärare få kunskaper och redskap för sin yrkesutveckling. Målet med en forskningscirkel är att erbjuda deltagarna nya och utvecklande kunskaper för att kunna utveckla den egna praktiken.

En forskningscirkel bygger på ett ömsesidigt möte mellan vetenskaplig och erfarenhetsgrundad kunskap. Via dialog och utbyte mellan forskare och yrkesverksamma kan kunskapsutveckling uppstå hos alla deltagande parter med fokus på professionen och det professionella objektet (Persson, S. *Forskningscirkel en vägledning*, www-dspace.mah.se). Detta har även varit utgångspunkten för den rapport Du nu läser.

Under läsåret 2015-2016 har Högskolan Kristianstad genomfört tre forskningscirkel i samarbete med förskolor i regionen. Föreliggande forskningscirkel har haft *Förskola för de yngsta barnen* som inriktning.

Forskningscirkeln har haft 8 deltagare samt en handledare. Deltagare i denna cirkel har varit förskollärare från sju olika förskolor i Sjöbo kommun. Handledare var undertecknad, Agneta Jonsson fil dr. i barn- och ungdomsvetenskap och med ett forskningsintresse som är inriktat på yngre barns lärandevillkor i ett förskoleperspektiv. Forskningscirkeln har träffats nio gånger om två till tre timmar/tillfälle. Totalt har träffarna i cirkeln omfattat 20 timmar.

Under forskningscirkeln gång har deltagarna arbetet med en mindre studie förlagd till den egna förskolepraktiken. Arbetet med dessa studier har gått som en röd tråd genom träffarna och har bildat utgångspunkt för diskussioner och kunskapsfördjupning. Vid första tillfället fördes en intensiv diskussion kring vad deltagarna ansåg särskilt intressant att utveckla kunskaper kring när det gäller förskola för de yngsta barnen. Så småningom stannade deltagarna för området *inskolning* som är en betydande del av verksamheten men som inte beforskats i så stor utsträckning. Deltagarna valde samarbetspartner inom gruppen där sedan några ändringar med avhopp och tillkommande deltagare har skett under arbetets gång beroende på ändrade arbetsförhållanden. De frågeställningar som senare valdes var förankrade på de egna förskolorna. I några fall valde deltagarna att studera sådant som vuxit fram ur ett reellt utvecklingsbehov, i andra fall handlade avgränsningen mer om en nyfikenhet på något man önskade att få belyst för att därefter kunna arbeta vidare med på den egna förskolan. Aktuell forskningslitteratur inventerades och deltagarna läste in sig en del på det område

de valt att studera, frågor lyftes och diskuterades i gruppen. Innebörden i forskningsprocessens olika faser – och med koppling till innehållet inskolning - bildade utgångspunkt för de olika träffarna. Under träffarna – och i takt med arbetenas fortskridande – gavs miniföreläsningar och input kring den vetenskapliga förankringens innebörd, metodval och analysprocess. Deltagare och handledare läste i olika skede av processen arbetena, diskuterade texterna och gav respons. Vid den avslutande träffen presenterade deltagarna sina studier och resultat för varandra. På arbetsgivarens initiativ kommer de färdiga rapporterna även att presenteras för kollegor i kommunen.

”Jag har tagit del av litteratur och forskning som jag kanske inte skulle ha gjort annars och som är till gagn i mitt yrkesutövande”

”Det har känts inspirerande att gå på djupet i min egen praktik, att få fokusera på något som kan förbättra min profession och leda till förbättringar i förskolan. Det har känts mycket meningsfullt!”

”Spännande! Att först bestämma ämne och sedan leta litteratur till detta var både spännande och lärorikt men också svårt ibland.”

Följande frågeställningar har studerats:

Andersson, Ingela & Lantz, Britt. (2016). *Hur kan inskolning bli en naturlig del av förskolans verksamhet med hjälp av aktörerna; personal, barn och föräldrar? Inskolning ur pedagogers- och verksamhetens perspektiv.*

Forsberg, Ann-Charlotte., Andersson, Sofie & Vidéen, Sofie. (2016). *Förskollärares uppfattningar kring inskolning av yngre barn i förskolan.*

Johansson, Katarina. (2016). *Hur arbetar pedagoger med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen?*

Jonasson, Cecilia & Bernspång, Kerstin. (2016). *Vilka uppfattningar finns om föräldraaktiv inskolning hos pedagoger och föräldrar?*

I det följande kommer respektive arbete att presenteras i sin helhet. Av hjärtat tack för att jag fått vara en del av denna forskningscirkel och fått delta i kunskapsutbyte och i den utvecklande arbetsprocess som cirkelns upplägg inneburit. Trots att deltagarnas höga ambitioner inte alltid gått hand i hand med resurserna har samtliga visat ett engagemang som bidragit till och med all säkerhet, kommer att fortsätta bidra till professionens utveckling. Med förhoppningen att denna rapport ska kunna fungera som inspirationskälla för tillkomsten av fler

forskningscirklar med målet att stärka förskolan och professionen önskar vi god läsning.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Agnete Per', with a long horizontal flourish extending to the right.

Högskolan Kristianstad

Augusti 2016

Inskolning

Vilka uppfattningar finns om föräldraaktiv inskolning hos pedagoger och föräldrar?

Kerstin Bernspång & Cecilia Jonasson

Inledning

Idag finns flera olika inskolningsmetoder representerade i svensk förskoleverksamhet. De dominerande metoderna är traditionell inskolning, gruppinskolning och korttidsinskolning.

Under åren som vi har arbetat i förskolan har inskolningsmetoderna förändrats och de skiljer sig också från olika förskolor och kommuner. Tidigare var det bara barnet som inskolades i förskolan. Idag är föräldern en viktig del av och ingår som en resurs i inskolningen. Pedagoger som arbetar i förskolan idag inser att föräldern är en viktig länk till att lära känna och förstå barnet bättre och djupare. Med detta i åtanke har flera förskolor börjat använda sig av föräldraaktiv inskolning.

När vi läser Broberg, Hagström och Broberg (2012) om hur barnet kan se lugnt och anpassat ut men via stresshormon är fullt aktivt snarare än i viloläge under en lång tid efter inskolningen ger det oss pedagoger en viktig vink om att processen tar betydligt längre tid än de dagar föräldrarna är med. Separation är något som måste få ta tid, så att inskolning är ett långt projekt måste man vara medveten om, då saknaden efter föräldrarna kan finnas där länge.

Vi har valt att fördjupa oss i betydelser av begreppet "föräldraaktiv inskolning" för pedagoger och föräldrar. Genom att göra intervjuer och genom att läsa forskning, litteratur och uppsatser kring detta vill vi försöka ta reda på och diskutera vilka olika uppfattningar det finns kring begreppet föräldraaktiv inskolning. Vi tror att en samsyn kring begreppet underlättar och ökar förståelsen mellan pedagoger och föräldrar. Vårt arbete med att ta reda på vad begreppet innebär för pedagogerna och för föräldrarna tror vi kan vara ett steg mot ett bättre samarbete.

I läroplanen framhålls:

"... att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan. Visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnets familjer" (Skolverket 2010, s 13).

Vi tycker det är viktigt att räkna till för alla de barn som finns i verksamheten samtidigt som det skolas in nya barn. Därför finns det stora vinster i att ha föräldrarna

med under första tiden barnet är på förskolan. Med tanke på att föräldern till största del tar hand om sitt barn första dagarna under inskolningen så finns möjligheten att behålla den röda tråden i verksamheten.

Syfte och forskningsfråga

Syftet med studien är att ta reda vad begreppet föräldraaktiv inskolning innebär för några pedagoger och föräldrar i förskolan.

Vi valde följande problemformulering:

- Vilka uppfattningar finns om föräldraaktiv inskolning hos pedagoger och föräldrar?

Litteraturgenomgång

Tidigare forskning visar på betydelsen av att få möjlighet att lära känna och forma en trygg och tillitsfull relation till en pedagog under inskolningstiden. Denna pedagog fungerar som en anknytningsperson under separationen från föräldern. En studie genomförd i olika länder åren 1977-2005 visade på att barn under denna tidsperiod hade färre trygga relationer till pedagogerna än vad tidigare studier uppvisat.

Det visade sig att andelen trygga relationer har minskat, särskilt under 1990- och 2000-talet. Det var under dessa årtal som det blev ökat fokus på utbildning, läroplaner och akademisk framgång och ett mindre fokus på känslomässig utveckling och små barns omsorgsbehov i förskolan. Denna trend ses som mycket oroande – i synnerhet som trygga relationer till pedagogerna är en viktig förutsättning för lek och lärande (Broberg, Hagström & Broberg, 2012 med ref. till Ahnert, Pinguart & Lamb, 2006).

Studien väckte ett intresse hos oss att ta reda på mer om föräldraaktiv inskolning i förskolan. Vi får inte tappa den trygga relation mellan pedagoger och barn eftersom det är en viktig förutsättning för lek och lärande. Arnesson Eriksson (2010) skriver att många föräldrar uttrycker att det är skönt att inskolningen går lite fortare och att de känner sig trygga med att själva få ta del av verksamhetens alla delar. Det ger också en fin möjlighet att skapa kontakt med andra föräldrar och med de andra barnen. Samtidigt lär föräldrarna känna barnets nya kompisar som finns på förskolan.

Broberg, m.fl. (2012) tar upp en annan viktig aspekt, nämligen att separationsångesten är som störst vid 18 månaders ålder då barnet ofta visar ett stort behov av att vara nära föräldern. I Sverige sammanfaller ofta inskolningen just med denna utvecklingsperiod. Vi ser detta som ytterligare en anledning med föräldraaktiv inskolning då barnet skapar trygghet till förskolan tillsammans med föräldern. Många tänker nog att inskolningen tar slut den dag då föräldrarna lämnar barnet en hel dag på

förskolan för att gå till jobbet. Broberg m.fl. skriver även att pedagogen behöver uppmuntra barnet att utveckla en relation och att föräldrarna behöver hjälpa till att stödja denna relation då denna inte skapas på någon enstaka dag. Barnet bör vänjas vid separationen från föräldern genom att man börjar med en kortare separation som sedan sakta ökas på så att barnet känner trygghet med pedagogen och kan börja utforska.

Det är många saker som har stor betydelse vid en inskolning, pedagoger och föräldrar har ett stort och viktigt samspel under inskolning som man inte får glömma bort. Det är viktigt att vara medveten om detta från både föräldrarnas och pedagogernas sida. Det är lätt att vuxna inte ser sin egen viktiga funktion i sammanhanget. Barn läser av både föräldrar och pedagoger för att känna sig trygga i den nya miljö som förskolan är för yngre barn.

Olika inskolningsmodeller

Modellen traditionell inskolning innebär att barnet och föräldern skolas in under två till tre veckor, där barnet och föräldern bestämmer takten. Inskolningen inleds med kortare besök som sedan succesivt utökas. På samma sätt sker separationen från föräldern. Från början lämnar föräldern barnet korta stunder som sedan succesivt utökas. Innan avslutad inskolning har barnet deltagit i verksamhetens alla rutiner, så som mat, vila och samling (Arnesson Eriksson 2010).

Gruppinskolning innebär att en ny grupp barn skolas in samtidigt. Argumentet för gruppinskolningen är att förskolan är en gruppverksamhet och det blir därför meningsfullt att även skolas in i grupp. Barnet får uppleva erfarenheter om av att vara i grupp redan från början och en gemenskap skapas. Gruppinskolningsprocessen är i enlighet med den traditionella modellen förlagd under två till tre veckor (Niss & Söderström 2006).

Korttidsinskolning är något som har utvecklats under de senaste åren och karaktäriseras av sin, i förhållande till de övriga modellerna, korta inskolningsprocess. De beskrivningar som finns om modellens utformning är dock ganska få. Olika varianter av korttidsinskolningen har utvecklats och genererats, där olika källor uppger en inskolningstid på tre till fem dagar (Arnesson Eriksson 2010; Månsson 2013). Modellen karaktäriseras även av föräldrarnas ökade delaktighet i inskolningsprocessen. Föräldraaktiv inskolning innebär att barnet i gemenskap med sin förälder deltar i förskolans verksamhet under tre heldagar. Heltid på förskolan omfattas av fem till sex timmar. Under vistelsen på förskolan är barnet och föräldern aktivt deltagande i alla aktiviteter och dagliga rutiner på förskolan. Föräldern ansvarar för och sköter under inskolningsprocessen all omvårdnad om barnet, så som blöjbyte, vilostunder, matsituationen, påklädning mm. Föräldern antar rollen att introducera barnet för verksamheten och pedagogen antar därför en mer passiv roll i introduktionen. Under

de tre inskolningsdagarna förekommer inga avsked mellan barnet och föräldern. Föräldrarnas delaktighet i inskolningen avslutas den fjärde dagen. Barnet lämnas då enligt överenskommelse mellan förskollärare och förälder. Avskedet innebär ett tydligt och kort avsked. Barnet går sedan på förskolan enligt sitt ordinarie tidschema (a.a.).

Metod

Forskningsmetod är, enligt Denscombe (2009), det verktyg en forskare använder vid insamlandet och producerandet av olika former av empirisk data. Den kvalitativa metoden inriktar sin uppmärksamhet på ord, och Denscombe skriver att ord, såväl talade som skrivna, observationer och bilder används som huvudsaklig data då forskningen är av kvalitativ karaktär.

Vi tror att vi kan få fram svar på vår frågeställning lättare vid en intervju. Vi valde att intervjua föräldrar och pedagoger på förskolor i Skåne som använder föräldraaktiv inskolning som inskolningsmetod. Urvalet av föräldrar var de som nyligen avslutat inskolningen för sina barn. Vi valde att ljudinspela föräldrar och pedagogers svar och sedan transkribera intervjuerna då Larsson (1986) menar att det behövs då man ska göra en noggrann analys. Vi tror att både pedagoger och föräldrar kan ha lättare att svara på frågor vid en intervju än om de får nedskrivna frågor på papper. Vi intervjuade åtta pedagoger och sex föräldrar. Etniska principer har vi tillämpat genom att vi informerat om att vår studie kommer att användas till att utveckla arbetet inom förskolan. De som medverkar gör det frivilligt och anonymt. Vi har erbjudit de deltagande att få ta del av vår studie när vårt arbete är färdigt. (Vetenskapsrådet, 2011). Vi analyserade pedagogernas och föräldrarnas svar var för sig, för att sen kunna se om pedagoger och föräldrar är samstämmiga i sin syn på inskolningsmetoden.

Resultat och Analys

I resultatdelen presenterar vi pedagogernas uppfattningar om föräldraaktiv inskolning under de första fyra rubrikerna. Föräldrarnas uppfattningar om föräldraaktiv inskolning kommer under de tre sista rubrikerna. Vi har valt att skriva ihop pedagogernas svar och inte presentera dem var för sig, eftersom en del svar är samstämmiga. Föräldrarnas svar är också skrivna tillsammans under de tre samlande rubrikerna, man kan inte utläsa vad den enskilda föräldern har svarat.

Föräldrar får insyn i verksamheten

Pedagogerna vill ge föräldrarna en bättre insyn i verksamheten för att vistelsen på förskolan ska bli så positiv som möjligt. När föräldrarna aktivt deltar så känner sig barnet tryggt, tillit och trygghet är viktigt för hur den fortsatta tiden i förskolan kommer att utvecklas. När föräldrarna aktivt deltar i verksamheten under inskolningen

får de insyn och det blir mer naturligt att ställa frågor om verksamheten. Det är en sak att aktivt vara med och en annan att läsa om det på en tavla eller i ett månadsbrev, för om du varit med så vet du ungefär hur en dag fungerar och kan förstå det som skrivs på ett helt annat sätt. När barnen är små kan de inte alltid berätta vad de gör, men om föräldrarna varit med och sett hur dagarna kan se ut har de en helt annan förståelse för hur verksamheten fungerar.

Pedagogerna får insyn i samspel barn-föräldrar

När föräldrarna är med, så har pedagogerna möjlighet att läsa av föräldrarna och se vad som fungerar väl i samspelet med barnet. Pedagogerna lär sig mycket om barnet under inskolningen, denna information är en bra början på förskoletiden. Får pedagogen en god relation med föräldrarna kommer det att spegla den fortsatta tiden på förskolan positivt.

Blir trygga föräldrar

Det är en stor vinst att ha trygga föräldrar, då är det lättare med kommunikation mellan förskolan och föräldrarna. Barnen läser av föräldrarna så de är viktiga verktyg i inskolningsprocessen. Att börja på förskola är oftast den första riktiga separationen mellan barn och föräldrar, därför krävs det sätt att nå varandra, så de känner sig trygga i den nya miljön som förskolan är. Föräldrarna är ett bra verktyg för detta. Många föräldrar är oroliga när barnet ska börja på förskolan. Det är viktigt att pedagogerna berättar hur viktiga föräldrarna är i inskolningsprocessen. Föräldrarna smittar av sig på barnet, om de är trygga eller otrygga med vistelsen på förskolan.

Blir aktiva med sitt barn

Pedagogerna är överens om att det är viktigt att föräldrarna aktivt deltar i förskolan under inskolningen. Den föräldraaktiva inskolningen ger föräldrarna en helt annan insyn i barnens vardag än den traditionella inskolningen. Föräldrarna får även en möjlighet att lära känna de övriga barnen som är på barnets avdelning.

En sammanställning av föräldrarnas svar:

Trygga föräldrar – trygga barn

Föräldrarna upplevde att barnen blev trygga av att föräldrarna var med under de första dagarna. Att barnet får känna att föräldrarna tycker det är bra att barnet är på förskolan. Någon förälder var mer osäker att skola in sitt barn, fast de skolat in äldre syskon några månader tidigare. Men det äldre syskonet hade varit äldre då de hade inskolats första gången på en annan förskola, men nu när det yngre syskonet skulle börja var det yngre. "Det är ju så litet", som föräldern uttryckte sig, "men det gick så bra, fast vi inte hade så många dagar på oss".

Flexibel inskolningstid

Några av föräldrarna kände att det var bra att pedagogerna lyssnade in barnet och skulle det behövas fler inskolningsdagar så var pedagogerna beredda på det. En förälder tyckte det var bra att få ett papper av förskolan där det stod om hur föräldraaktiv inskolning gick till, det enda de saknade var att det skulle stå vilka tider vi hade om dagarna.

Påskyndar/underlättar inskolningen för barnet

Alla föräldrar var mycket positiva till föräldraaktiv inskolning. Någon förälder hade erfarenhet av traditionell inskolning från tidigare arbete och någon förälder hade också erfarenhet av traditionell inskolning då äldre syskon gått på förskolan tidigare, då det var traditionell inskolning. Föräldern tyckte sig minnas att det var färre dagar på förskolan. Alla föräldrar upplevde det positivt att de fick vara med i verksamheten, se de olika rutiner som finns under en dag. Föräldrarna upplevde att det gick snabbare att lämna barnet, för barnet kände sig tryggt på förskolan. Någon förälder tycker att det var bra att lära känna de andra barnen på avdelningen, då är det lättare att förstå barnet när det kommer och pratar om sina nya kompisar. Någon förälder upplevde det tryggt när pedagogen ringde, att de fick komma tillbaka för att barnet var ledsen, att man inte bara körde på, att det går snart över. Resultat syntes dagen efter, barnet hade förstått att föräldrarna kommer tillbaka.

Sammanfattning

Vi tolkar det som att föräldrar och pedagoger i studien är överens om tre ledord; trygghet, insyn, aktivitet. Den föräldraaktiva inskolningen fokuserar främst på vad som finns att göra och leka i förskolan, på kompisgruppen och på hur vardagen är organiserad på avdelningen med omsorg och rutiner. Pedagogerna uppfattar det som en mer avslappnad kommunikation mellan alla parter i föräldraaktiv inskolning i och med att alla är delaktiga. Detta bidrar till en fungerande start för barnet. När föräldern är med och ser pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen, hur en dag i förskolan ser ut, ger det en trygghet för föräldern, vilket i sin tur avspeglar sig på barnet. Föräldrars inblick i den dagliga verksamheten bidrar även till att de lättare tar till sig vidare information. Pedagogerna uppfattar även att föräldrarna är mer aktivt närvarande i denna inskolningsform.

Diskussion

Precis som forskningen Ahnert, Piquart & Lamb visar i Broberg m.fl, (2012) visar, så nämner pedagoger och föräldrarna som vi intervjuade att tryggheten är det som är allra viktigast.

I boken "Mår barnen bra i förskolan" (2014) skriver Ulla Waldenström att hennes starkaste intryck av intervjuerna med föräldrarna var att barnens trygghet nämndes oftare än barnens lärande. Det viktiga var att barnen trivdes och mådde bra, sedan kom lärandet som en bonus. Waldenström hävdar att barns trygghet är det mest centrala i förskolan för både barn och föräldrars välbefinnande, och att trygga barn har större möjligheter att tillgodogöra sig nya intryck och själv utforska omgivningen. Ett tryggt barn har därmed bättre förutsättningar för lärande och social interaktion.

Att skapa en bra relation med föräldrar tycks därmed vara minst lika viktig som att skapa en bra relation med barnet. För pedagogerna en god relation med föräldrarna kommer det att spegla den fortsatta tiden på förskolan positivt.

Sammanfattningsvis har resultatet visat på att när föräldrarna känner trygghet med verksamheten och pedagogerna så bidrar detta nästan alltid till att även barnet känner trygghet. Föräldrars inblick i den dagliga verksamheten bidrar även till att de lättare tar till sig viktig information. När man som förälder är med i verksamheten och ser hur dagarna ser ut, har man större förståelse för vad som händer i förskolan. Pedagogerna upplever även att föräldrarna är mer aktivt närvarande. Föräldrarna får en möjlighet att lära känna de övriga barnen som är på barnets avdelning och kan då prata med sitt barn om vem kompisarna är. Vi uppfattar även att det inte riktigt är barnet som är i fokus utan det är föräldrarna, men detta behöver inte vara negativt utan snarare underlätta. Vi har inte någon forskning som styrker att trygga föräldrar genererar trygga barn men om forskning skulle kunna påvisa detta finns det ett gott argument för att praktisera föräldraaktiv inskolning. Vi har inte hittat någon statistik på hur många förskolor i Sverige som använder föräldraaktiv inskolning idag, men det hade varit en intressant fråga att ta reda på.

Slutsats

Något som sammanfattar arbetet vi gjort är att fokus ligger på tryggheten. Tryggheten är och ska alltid vara grundläggande i förskolans verksamhet. Frågan är vad trygghet innebär och hur det upplevs av olika barn. Pedagogerna måste vara medvetna om att detta kan upplevas på skilda sätt. Våra ambitioner och krav på lärande får inte ta över den grundläggande omsorgen och tryggheten. Vad vi inte fått fram i vår studie är hur arbetet med att skapa trygghet i förskolan ser ut, och hur barnen upplever det. Det hade varit intressant att studera vidare i detta ämne för att se hur barnet upplever föräldraaktiv inskolning.

Det framkom i Ahnert, Piquart och Lambs studie (Broberg, m.fl., 2012) som pågått mellan 1977 till 2005, att förskolan har tappat fokus på tryggheten vilket också framkom i Waldenström (2014). I vår studie såg vi att såväl pedagoger som föräldrar uppfattar tryggheten som något väsentligt som påverkar hur förskoletiden kommer att

bli. En större medvetenhet hos oss pedagoger om att tryggheten är relaterat till lärandet är viktigt att vi inte tappar. Kan våra mål i förskolan om att dokumentera och synliggöra vårt arbete riskera att få så mycket fokus att tryggheten hamnar i bakgrunden?

Referenser

Arnesson Eriksson M. (2010). *En bra start – om inskolning och föräldrakontakt i förskolan*. Lärarförbundets förlag

Broberg, M., Hagström, B., Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan, vikten av trygghet för lek och lärande*. Natur & Kultur Stockholm

Denscombe, M. (2009): *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys: exempel fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.

Månsson, A. (2013): *Familjens inskolning i förskolan – ett rum för möjligheter*. I Anne Harju & Ingegerd Tallberg Broman, red: *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*, s 79-93. Lund: Studentlitteratur.

Niss, G. & Söderström, A-K. (2006): *Små barn i förskolan. Den viktiga vardagen och läroplanen*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2010). *Lpfö98 Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes

Waldenström, U. (2014). *Mår barnen bra i förskolan?* Karolinska Institutet University Press

Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Hur kan inskolning bli en integrerad del av förskolans verksamhet?

Inskolning ur pedagogers- och verksamhetens perspektiv

Ingela Andersson & Britt Lantz

Inledning

Det är en helt ny värld som öppnar sig för både barn och föräldrar, när barnet börjar i förskolan. Denna värld kan kännas främmande och skrämmande till en början. Med engagerade pedagoger som är förberedda på att ge varje barn och dess familj en bra start och en god grund att stå på i denna nya fas i livet, vänder det förhoppningsvis till något helt fantastiskt. Att börja i förskolan innebär två stora kliv i det lilla barnets liv, nämligen både separation från föräldrarna och anknytning till nya vuxna. Det är en process som ställer höga krav på personalens lyhördhet och kunskap, vilket därför kräver noggrann planering i verksamheten (Broberg, Hagström & Broberg, 2012; Cronquist, 2013).

Det är pedagogernas skyldighet att varje barn och dess föräldrar får en bra introduktion i förskolan och arbetslagets ansvar är att utveckla en tillitsfull relation mellan personalen på förskolan och barnens familjer. I denna relation är det också deras ansvar att föräldrarna upplever sig respekterade genom att bland annat ta hänsyn till föräldrarnas synpunkter i planering och genomförande av verksamheten (Skolverket, 2010).

80 % av alla barn mellan ett och två år går i förskolan och därför borde inskolning vara ett prioriterat forskningsområde, men än idag är det inte det (Lundbäck, 2013).

Arnesson Eriksson (2010) anser att det är viktigt att se inskolning som en del av helheten i verksamheten eftersom den tid och kraft pedagogerna i förskolan lägger på förberedelserna inför och under inskolningen, menar hon att de får igen under hela läsåret. Pedagogernas uppdrag är också att ta hänsyn till de barn som redan finns i gruppen vilket enligt Cronquist (2013) betyder att de tidigare barnens vardagliga verksamhet på förskolan inte får påverkas nämnvärt av en inskolning. Dessa barn behöver också en trygg, känd miljö med närvarande pedagoger som de kan få trygghet hos även under inskolningsperioder (ibid.).

Som ansvariga pedagoger för de yngsta barnen (1-3 år) i förskolan och med några års arbetslivserfarenhet, vet vi att det idag kan förekomma inskolningar under årets

alla månader. Trots att inskolningar är något som förekommer frekvent upplever vi i våra respektive verksamheter att inskolningar av nya barn inte fullt ut är en integrerad del i verksamheten. Under en inskolning menar vi att den pedagogiska verksamheten faller tillbaka och fokus läggs mer på omsorg, närvaro och lyhördhet. Med den pedagogiska verksamheten menar vi de av pedagog planerade lärande och undervisande situationerna. Eftersom vi själva känner att det blir annorlunda under dessa perioder i jämförelse till resten av terminen vill vi undersöka hur arbetet med inskolning beskrivs av pedagoger ute på fältet.

Syfte och forskningsfråga

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger beskriver sitt arbete med inskolning i sin verksamhet. För att ta reda på detta har vi valt att utgå från forskningsfrågorna:

- Hur beskriver pedagoger arbetet med inskolning?
- Hur beskriver pedagoger aktörernas betydelse under inskolning?

I vår undersökning har vi valt att använda ordet förälder/ar då vi syftar till barnets vårdnadshavare. Även om Markström (2005) använder ordet personal när hon pratar om en av förskolans aktörer, har vi valt att använda oss av ordet pedagog, oavsett om det är en barnskötare eller examinerad förskollärare.

Litteratur genomgång

Hedin (1987) menar att inskolning inte är något prioriterat forskningsområde och det var först under 1970-talet som inskolningen fick en mer betydande roll för de svenska daghemmens verksamhet. Idén med inskolningen vid den tiden var att den skulle pågå länge så att dåtidens personal under en längre tid successivt skulle lära sig ersätta föräldrarna. Personalen hade till en början en ganska passiv roll och det var istället föräldrarna som lärde upp dem i omvårdnadssituationer kring sitt barn. Det var också föräldrarna, tillsammans med barnet, som bestämde när inskolningen var färdig. De andra barnen som redan fanns i gruppen var inte med i inskolningsprocessen då de uppfattades som störande och inte som någon tillgång (ibid.).

Små barns behov

Ett-åringarna som börjar i förskolan gör detta under en mycket känslig period i sitt liv menar Killén (2014), eftersom deras anknytningsmönster precis börjat bildas och de ännu inte lärt sig hantera sina känslor. Normell (2004) hävdar, grundat på Bowlbys forskning, att framförallt mammans men även annan omvårdnadspersons varaktiga närhet och omsorg är lika viktig för ett barns växande som mat och dryck. Vidare menar Bowlby att vi har en nedärvd rädsla för vissa saker, bland annat det

okända, plötsliga förändringar och ensamhet nämns. När barn blir rädda anstränger de sig både för att undvika det de är rädda för, men också för att söka närhet och skydd. Då vill de ha detta av den person som de är tryggast med och har anknutit starkast till. En annan känsla som hör nära samman med barns anknytningsbeteende är nyfikenhet, vilket betyder att om i första hand föräldern utgör den trygga bas som barnet behöver, kommer barnet att våga och vilja utforska sin närmiljö. När den trygga basen försvinner, vilket den tillfälligt kommer att göra under och efter en inskolning, kommer barnets nyfikenhet att bytas ut mot ängslan. När barnet är ängsligt går mycket av energin åt till att försöka återställa känslan av att känna sig trygg och säker. För att undvika denna känsla så gott det går och hjälpa barnet att inte hamna i denna situation är det viktigt att barnet och pedagogen utvecklat en stark relation till varandra som gör att barnet godkänner pedagogen som ersättare för föräldern, eftersom otrygga barn inte kan ägna så mycket uppmärksamhet åt omgivningen som trygga barn (ibid.).

Anknytningen utvecklas successivt från det att barn är cirka 6 månader gamla tills de blir två år. Under samma period utvecklas barnets inre bilder av viktiga personer. Under denna tid är barnen känsliga för störningar i samspelet med framförallt mamman men även andra viktiga vuxna (Broberg et al, 2012; Carlberg, Granberg & Lindfors, 2012). Just i denna period börjar de flesta barn i förskolan. Därför är det av största vikt att barnet har etablerat en trygg anknytning till en pedagog innan föräldern lämnar barnet. Detta för att inte utlösa en alltför stark stressreaktion i det lilla barnets hjärna (Carlberg et al., 2012).

Barnen behöver anknytning och eftersom så många barn idag är inskrivna på förskolan och då de är där en stor del av sin tid, blir relationen till pedagogerna också väldigt betydelsefull för dem (Niss, 2012; Killén, 2014). Pedagogerna i förskolan har fått ett större omsorgsansvar med fler viktiga känslomässiga föräldrafunktioner, vilket gör att kraven på pedagogerna blivit större (Killén, 2014).

Tidigare hävdade Sundström (2009) att barnet inte ska knyta an till endast en pedagog eftersom det inte är möjligt för en pedagog att ägna sig åt bara ett barn. Hon poängterade att de villkor vi ger barnen under inskolningen ska vara samma även efteråt och att all personal på förskolan är viktig för barnet, men att det framförallt är de pedagoger som barnet kommer vara mest med som är mest betydelsefulla. Barnet behöver knyta an till dessa och få känslomässiga relationer till dem när föräldrarna inte är med (ibid.). Vidare menade även Kihlbom, Lidholt & Niss (2009) att ett- och tvååringarnas största behov är en kontinuerlig och trygg relation till ett fåtal anknytningspersoner men inte bara en.

Idag har forskningen kommit fram till att det är bättre utifrån barnets perspektiv om det från början får chans att knyta an till endast ett fåtal pedagoger, allra helst först

en. Detta baserat på anknytningsteorin som handlar om att små barn inte klarar av att knyta an till speciellt många (Broberg et al., 2012). Alla barn knyter an oavsett om de vill eller inte och dessa anknytningsrelationer ordnar de hierarkiskt, vilket betyder att den person som finns allra högst upp brukar vara den person som för barnet varit den mest fasta punkten, oftast mamman. Sedan följer en ordning av personer som också har haft en nära relation till barnet under dess första levnadsår. Dessa personer fungerar även bra för barnet att komma till och söka trygghet hos, om inte mamman finns där just då. Små barn klarar av att utveckla mellan en till fem anknytningsrelationer, troligtvis beroende på att relationen kräver tid och engagemang att bygga upp. En konsekvens av detta är att det är svårt för personer längre ner i hierarkin att trösta ett barn om någon annan högre upp i hierarkin finns närvarande. "För förskolans del innebär kunskapen om det begränsade antalet anknytningspersoner att man kan räkna med att ett enskilt barn skapar en anknytningsrelation till högst en av pedagogerna på förskolan, men att det är viktigt att barnet kan känna sig tryggt med att rikta anknytningsbeteendet också till de övriga pedagogerna" (Broberg et al, 2012 s.71-72).

Att skolas in i förskolans verksamhet tar tid för både barnet och föräldern. Det är en lång process för barnet med allt vad det innebär att bli en del av en grupp (Arnesson Eriksson, 2010). Eftersom många av barnen är så pass små som ett år gamla när de börjar på förskolan är det betydelsefullt att pedagogerna som har hand om dem har rätt utbildning för detta, samt att miljön är anpassad efter barngruppens storlek och deras olika behov. Dessa behov skiljer sig både mellan barnen i samma ålder, samt även generellt sett från de äldre barnens behov menar Broberg et al. (2012).

Tryggheten som känsla är i sig basen för att barn ska våga och vilja utforska världen och kunna lära sig nya saker. För små barn handlar trygghet både om fysisk och psykisk omsorg vilket innebär att de behöver få sina behov av mat, dryck, vila, blöjbyten och kläder men även att de blir respekterade, sedda och besvarade, får ömhet, uppmuntran och uppskattning av intresserade och engagerade vuxna (Broberg et al. 2012; Cronquist, 2013). Känslomässig närhet och trygghet hos barn under två år är faktiskt så otroligt viktigt att en brist på det kan ge svårigheter att skapa relationer senare i livet (Carlberg et al., 2012). Ett- och tvååringarnas största behov är den kontinuerliga kontakten mellan barn och förälder och detta är grunden för barnets känslomässiga utveckling. Denna kontakt kan inte ersättas så lätt, betonar Normell (2004).

"Barnet kan känna sig "nytt", vara blygt och sakna sin mamma och pappa under lång tid efter det att inskolningsperioden är slut" (Broberg, et al., 2012 s.150). Ju längre inskolningen i förskolan är desto bättre är det för hjärnan och cortisolnivån i kroppen eftersom barnen hinner bli tryggare ju längre tid de befinner sig där (Kihlbom et al. 2009). Det är betydelsefullt om inskolningen får ta tid, men det är egentligen inte inskolningsmodellen eller längden på inskolningen som avgör hur bra det

blir. Det viktigaste är hur pedagogerna använder tiden, vilket förhållningssätt de har och vilka förutsättningar de skapar både före, under och efter inskolningen (Arnesson Eriksson, 2010).

Pedagogernas förhållningssätt

Engdahl (2012) hävdar att många pedagoger saknar kunskap om hur viktig inskolningen faktiskt är för barnen och deras föräldrar. Arnesson Eriksson (2010) menar att det är väldigt betydelsefullt att pedagogerna hela tiden finns på golvet nära barnen och är lekande förebilder, oavsett om det är inskolning eller ej. De ska vara stationerade på olika platser och aktiva i någon lek så att barnen kan söka sig till dem, menar hon. Pedagogernas lyhörddhet och förhållningssätt är av största betydelse då de hela tiden får avväga den svåra balansen mellan att det ska bli bra för hela barngruppen, samtidigt som de måste anpassa sig mycket efter varje enskilt barn. De måste vara flexibla och lyhörda eftersom dessa egenskaper är av största vikt i mötet med de allra yngsta barnen (ibid.).

Hur barnet och dess förälder bemöts rent praktiskt under sin första inskolningsdag har stor betydelse. Barnet och eventuellt föräldern möter flera saker som är helt nya för dem, bland annat pedagogen, lokalerna, leksakerna, de andra barnen och de andra pedagogerna. Det är därför viktigt att det nya barnet får mycket egentid med den ansvariga pedagogen samt får lära känna lokalerna utan att det är fullt med andra barn och vuxna där just då (Broberg et al., 2012).

Ett bra sätt att lägga grunden för inskolningen är att planera för att de flesta andra barn inte är i lokalerna när det nya barnet kommer och sedan successivt vänja barnet vid fler andra barn och övriga pedagoger. De andra barnen i gruppen kan vara ute, då just gården och utevistelsen är en stor utmaning för nya barn. På gården finns barn och pedagoger som det nya barnet inte känner, allt är mycket större och oöverskådligt. Dessutom är många små frusna och då är det mycket lättare att bli osäker och rädd, därför kan små barn behöva vara inne i lokalerna "de första månaderna innan de blivit psykiskt varma i kläderna" (ibid. s.217).

De andra barnen i gruppen och det barn som inskolas kan utveckla vänskapsband till varandra, men under inskolningen behöver det enskilda barnet först och främst en trygg anknytning till de vuxna, så att barnet vet vart det kan vända sig för att få hjälp eller tröst vid behov. Vet barnet vem eller vilka som kan hjälpa till med detta väcks barnets nyfikenhet och intresse för leken och för de andra barnen. Barnets viktigaste känsla är att bli älskat av en vuxen, vilket upplevs i det bemötande barnet själv får av pedagogerna och av samspelet mellan pedagogerna och de andra barnen. För små barn tar det tid att bli van och få förtroende för nya vuxna och barn. Att känna sig trygg i en helt ny omgivning tar tid. Att få överblick av dagen är inte så lätt för de små barnen men med de dagliga rutinernas hjälp kommer det gå vägen. Barnet lär sig

nämligen ganska snabbt rutinernas regelbundenhet, och även detta hjälper barnet att känna trygghet i förskolan (Niss, 2012).

Pedagogernas och föräldrarnas samarbete

Precis som Arnesson Eriksson (2010) påpekar även Niss & Söderström (2006) samt Broberg et al. (2012) att det är vanligt och viktigt att träffa föräldrarna innan barnet börjar i förskolan. Det är betydelsefullt att bygga upp en bra relation med föräldrarna innan de kommer till förskolan med sitt barn första inskolningsdagen och detta möte väljer vissa pedagoger att ha i förskolan medan andra gör hembesök.

Sundström (2009) anser att samspelet mellan pedagogerna och föräldrarna är viktigare än vilken inskolningsmodell som används. Oavsett vilken inskolningsform som väljs behöver föräldrarna ha tydlig information kring förskolans verksamhet (Arnesson Eriksson, 2010). Eftersom det är barnets behov som ska vara i fokus kan en inskolning både gå fortare än vad som tänkts eller ta längre tid (ibid.). "Hur ett barn reagerar på separationen från föräldern beror på faktorer i miljön och allra mest på närvaron av någon lyhörd ersättare för föräldern" (Ahnert m.fl. 2004 i Broberg et al. 2012, s.151).

Avgörande för en lyckad förskoletid är att pedagogen lyckas bygga upp föräldrarnas förtroende för förskolan och utveckla en bra relation till både dem och barnet. Det tar tid att bygga upp trygga och tillitsfulla relationer (Broberg et al. 2012). Broberg et al. (2012) och Sundström (2009) poängterar att en av de viktigaste förutsättningarna för att inskolningen ska fungera är de vuxnas inställning till detta, då vuxna påverkar barn på många olika sätt. Därför är det viktigt att de i denna situation har en positiv inställning och kan samarbeta, då samspelet mellan pedagogerna och föräldrarna är avgörande för att barnet ska få en bra introduktion. Detta håller även Arnesson Eriksson (2010) med om och poängterar att det är viktigt att pedagogen tar till sig föräldrarnas tankar och frågor och tar deras oro på allvar, för oroliga är faktiskt väldigt många. Det är viktigt att föräldrarna känner tillit till pedagogerna och för att underlätta detta samspel menar hon att pedagogen redan innan inskolningen börjar kan skapa en dialog med föräldrarna genom tillexempel introduktionssamtal, så de har fått lite lugn innan inskolningen startar. Arnesson Eriksson (2010) poängterar även att saker som kan upplevas som bagateller eller oviktiga för en pedagog eller beroende på olika erfarenheter människor emellan, generellt sett kan göra väldigt stor skillnad för upplevelsen. Inför en inskolning är det viktigt att vara väl förberedd som pedagog då detta gör att pedagogen känner sig tryggare och denna trygghet sprids vidare till både barn och föräldrar.

Då föräldrarna är med och deltar i förskolans verksamhet agerar de förebilder för sina barn och de har även större möjligheter att få förståelse för pedagogernas arbete. I och med att föräldrarna deltar visar de också att det är roligt att exempelvis

leka och sjunga på förskolan. När både föräldrar, barn och pedagoger är tillsammans i verksamheten grundläggs en gemenskap dem emellan (Arnesson Eriksson, 2010). "Vid överlämningen i förskolan kan föräldern inte vara den som står för tryggheten, eftersom föräldern ska gå. Det är istället pedagogens uppgift att fylla detta behov hos barnet. Och föräldern måste lita på att detta fungerar" (Broberg et al. 2012 s.178).

Tre olika inskolningsmodeller

I förskolans läroplan poängteras att barnen ska möta vuxna som engagerar sig i samspelen med både det enskilda barnet och barngruppen. De vuxna ska se varje barns möjligheter och barnens utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar ska främjas i samarbete med hemmet (Skolverket, 2010). Det finns inga regler för hur en inskolning skall gå till mer än att barn och föräldrar skall få en god introduktion i förskolans verksamhet och att arbetslaget tillsammans ansvarar för att det skapas en tillitsfull relation mellan personal och föräldrar (ibid). Många faktorer påverkar dock hur inskolningen utformas på olika förskolor. En del av dessa handlar om förskolans organisation och andra om enskilda pedagogers eller föräldrars önskemål (Broberg et al. 2012 s.157). Hur inskolningen går till varierar mellan olika förskolor, allt mellan tre dagar upp till tre veckor förekommer (Arnesson Eriksson, 2010). Idag talas mest om tre olika typer av inskolnings modeller, nämligen gruppinskolning, individuell inskolning och föräldraaktiv inskolning.

Gruppinskolning

Gruppinskolning innebär att flera barn inskolas samtidigt och Niss & Söderström (2006) menar att det är en fördel att inskola barn tillsammans i en grupp eftersom förskolan är en gruppverksamhet. Genom denna modell får barnen redan från början en förståelse för att pedagogerna ska finnas till för alla barnen där. Vidare poängteras att gruppinskolning ger barnen trygghet och väcker en speciell nyfikenhet hos dem då "det finns en unik gemenskap mellan barnen som vuxna inte kan erbjuda dem" (ibid. s.111). Gruppinskolning har även andra fördelar, barnen i gruppen lär känna varandra och föräldrarna träffar andra föräldrar i samma situation som de kan lära känna och utbyta erfarenheter, tankar och känslor med. Under en gruppinskolning är tanken att föräldrarna ska vara passiva, de bör inte leka med sina barn under tiden de är på förskolan, utan detta är pedagogernas uppgift. Föräldrarna ska sätta sig på en plats och sedan stanna där så att barnen kan komma till dem för att få trygghet om det behövs (ibid.).

Vad gäller denna modell menar Niss & Söderström (2006) att barnet ska introduceras successivt i förskolans verksamhet. Första veckan är barnen och föräldrarna på förskolan en timme om dagen. Den gamla barngruppen ska då vara ute så att de nya barnen i lugn och ro tillsammans med några pedagoger kan utforska miljön. Att tiden den första veckan begränsas till en timme är för att barnen inte ska tröttna och för att de ska vara glada och vilja komma tillbaka (ibid.). Andra veckan utökas tiden till

två timmar och då får barnen vara med i verksamheten tillsammans med de andra barnen i gruppen. Det viktigaste är dock vid en grupp inskolning när flera föräldrar går ifrån, oavsett när de går, att bestämma en gemensam tid för när de ska komma tillbaka så att inte barnen ska bli ledsna och besvikna för att "fel" förälder dyker upp. Sista veckan är barnen själva på förskolan i ungefär 5 timmar varje dag. Denna vecka är det tänkt att barnen ska äta och sova/vila på förskolan utan föräldrarnas närvaro (ibid.).

Individuell inskolning

Vid individuell inskolning är det oftast en pedagog som ansvarar för denna, vilket gör att inte bara barnet får en kontaktperson utan också föräldrarna. Det är pedagogen som tillsammans med föräldern lägger upp en plan för hur inskolningen ska gå till, denna plan kan ändras från dag till dag beroende på hur inskolningen går. Hur lång inskolningen kommer att vara bestäms utifrån varje enskilt barn. I början av inskolningen ska barnet tillsammans med föräldern vara på förskolan korta dagar och efterhand som barnet börjar knyta an till pedagogerna lämnar föräldern förskolan under kortare stunder. Hur länge föräldern ska vara borta bestäms tillsammans med pedagogerna. När föräldrarna lämnar förskolan längre stunder ska de vara lätta att få tag på, eventuellt om barnet behöver hämtas tidigare, om något hänt eller om pedagogerna har någon fråga (Arnesson Eriksson, 2010).

Föräldraaktiv inskolning

Vad gäller föräldraaktiv inskolning har även begreppen kortinskolning och heldagsinskolning börjat användas mer och mer. I denna inskolningsform är föräldern med sitt barn på förskolan i tre dagar, fem timmar om dagen. Under dessa dagar är det föräldern som har hand om all omsorg kring sitt barn. Föräldrarna är tryggheten under inskolningsperioden och barnen tränar sig på att vara i förskolan istället för att bli lämnade där. Fördelen med föräldraaktiv inskolning är att den ger föräldrarna ordentlig insyn i verksamheten och avdelningens rutiner. Inskolning kräver alltid att pedagogerna är lyhörda för den övriga barngruppen, vilket blir ännu viktigare vid föräldraaktiv inskolning eftersom en del barn har svårt för att möta många nya vuxna (Arnesson Eriksson, 2010).

Den största anledningen till att välja föräldraaktiv inskolning är att föräldern ska känna sig trygg, förälderns behov fokuseras och barnet glöms bort. Trots det blir denna modell allt vanligare fast denna metod inte är bra för små barn eftersom det tar längre tid för barn än tre dagar att bygga upp en relation till en helt okänd person, en person som ska ersätta en förälder (Lundbäck, 2013).

Metod

För att kunna undersöka hur pedagoger beskriver sitt arbete med inskolning, och hur de beskriver aktörernas betydelse vid inskolning valde vi att göra en enkätundersökning och skicka ut denna via e-post. Vi frågade våra vänner på Facebook om någon var intresserad av att hjälpa oss samt före detta kollegor och gamla kurskamrater tillfrågades. Detta resulterade i att vi har fått svar från åtta stycken som jobbar på förskolor runt om i Skåne och två från mellan Sverige, totalt 10 enkätsvar. Pedagogerna som har svarat är utbildade förskollärare, barnskötare och lärare mot de yngre åldrarna. Alla arbetade under studiens genomförande med de yngsta barnen i förskolans verksamhet och deras yrkeserfarenhet varierade mellan 3 - 28 år.

Etiska principer

De berörda informerades om studiens syfte och att det är frivilligt att delta. Deltagarna informerades också om att studiens resultat endast kommer att användas till utvecklingsarbete inom förskolan, och att uppgifter som kan härledas till den medverkande inte redovisas (Stukát, 2014).

Analys

I analysen kommer vi att redogöra för vad vi anser vara utmärkande och intressanta svar i enkäterna. Vi har valt att skriva resultatet utifrån en kvalitativ analys med inspiration av en fenomenografisk ansats, där vi vill undersöka hur pedagoger beskriver aktörernas betydelse vid olika inskolningsmodeller i förskolan.

Vi är inspirerade av en fenomenografisk ansats ur andra ordningens perspektiv och hänvisar till Larsson (2011) som menar att grundläggande för ansatsen är skillnaden mellan hur något *är* och hur något *uppfattas vara*. Vi menar att vår undersökning handlar om att vi har tolkat pedagogernas beskrivningar av inskolningen i deras verksamhet genom de svar vi fått från dem. Meningen är inte att hitta rätt och fel utan att ta reda på uppfattningar kring aktörernas betydelse vid inskolning (Markström, 2005.).

Vårt tillvägagångssätt vid bearbetning och analys har varit att sammanställa våra enkätsvar och läsa dem upprepade gånger för att skapa oss en helhetsbild. Vi har antecknat, funderat, pratat med varandra och andra samt försökt hitta likheter och skillnader bland pedagogernas svar. Vi har även försökt "läsa mellan raderna" för att bilda oss en bättre förståelse och uppfattning kring vad deras uttalanden kan tänkas bero på då vi gör en egen tolkning av dessa (Stukát, 2014; Larsson, 2011).

Enligt Markström (2005) finns det olika aktörer i förskolan - "personal, barn och deras föräldrar eller andra anhöriga. Det är de personer som har förskolan som en del

av sin vardag” (s.59). Vi har därför valt att i vår analys och i vårt resultat ta hjälp av dessa begrepp för att få svar på våra forskningsfrågor. Med dessa tre aktörer i fokus och de tre olika inskolningsmodellerna har vi här nedan gjort en sammanställning av enkätsvaren.

Resultat

Av våra enkätsvar framkom det att mer än hälften av pedagogerna använder föräldraaktiv inskolning, närmare bestämt sex förskolor. Två använder individuell inskolning och en förskola använder gruppinskolning. En förskola använder sig av både grupp- och individuell inskolning, beroende på hur många som ska skolas in samtidigt.

Oavsett vilken inskolningsmodell som används läggs mycket tid på förberedelserna där någon form av information alltid delges föräldrarna. Föräldrarna upplevs som väldigt betydelsefulla inför inskolningen då det är de som pedagogerna fokuserar på inför inskolningens start. Pedagogerna skickar hem brev till dem, bjuder in dem till introduktionssamtal och de förbereder med namnlappar till barnen. Fokus ligger på föräldrakontakten där deras trygghet är en gemensam nämnare då pedagogerna menar att “trygg förälder ger tryggt barn”.

Alla pedagoger menar att anknytningen är det som är det allra viktigaste för barnet, och för föräldrarna; “det är A och O annars fungerar inget”. Vad gäller just anknytning har pedagogerna ett förhållningssätt mer riktat mot barnen än föräldrarna.

Oberoende av inskolningsmodell är det pedagogernas ansvar att locka till sig barnet genom att vara nära i leken, menar de. Leken används som ett redskap för att barnet ska våga komma till pedagogen, förstå att denna nya person inte är “farlig” och så småningom skapa en djupare trygghet och anknytning till barnet.

Alla pedagoger följer upp inskolningen. De erbjuder någon form av uppföljningssamtal och/eller enkätfrågor. Tiden för detta samtal varierar mellan 4 - 8 veckor efter inskolningen. Samtalet erbjuds för att ta reda på hur föräldrar och barn har upplevt inskolningen och de första veckorna på förskolan. Detta samtal, menar alla utom en förskola, ligger till grund för hur de ska gå vidare med barnets fortsatta förskoletid. Den förskolan som inte använder uppföljningssamtalet som en vidare utveckling menar att “vi gör anteckningar men använder dem inte till något”.

Gruppinskolning

Två pedagoger använder sig av gruppinskolning som varar i fem dagar. Föräldrarna är med i tre dagar och sedan lämnas barnet själv de resterande två.

Pedagogerna som aktörer

Pedagogerna upplever denna inskolning som "smidig" då de kan ge information till många på samma gång. "Det blir en kortare inskolningsperiod och inte så många avbrott". För att skapa anknytning menar pedagogerna att de först närmar sig föräldrarna, pratar med dem och utstrålar trygghet. Pedagogerna ska finnas i närheten, leka bredvid och sedan som mål är att leka tillsammans med barnet. "Vi leker och pratar, lockar och vi måste förtjäna deras tillit". De befinner sig mycket på golvet för att vara tillgängliga och skapa trygghet för hela gruppen.

Våra båda pedagoger som använder sig av gruppinskolning svarar att anknytning handlar om att få "föräldrar och barns tillit, få dem att känna sig trygga hos oss". De svarar också att "det är inte alltid så lätt att få en bra anknytning på bara en vecka, utan det kräver längre tid".

Hela arbetslaget hjälps åt med inskolningen. En förskola väljer mentor före inskolningen och en väljer efteråt baserat på vilken mentor barnet själv valt ut. Tanken i gruppinskolning är att ge barnen utbyte av de andra nya barnen och pedagogerna menar att det ger barnen trygghet att träffa och lära känna alla, pedagoger och barn, under inskolningen. Pedagogerna som använder sig av denna inskolningsmodell menar att det är viktigt att alla i arbetslaget kan samspela och komplettera varandra och har samma grundsyn, att de är flexibla, lugna och utstrålar trygghet. En pedagog tycker att det är "Extra viktigt med full personalgrupp under inskolningen, för att kunna behålla lugnet både hos pedagogerna och i miljön".

Föräldrarna som aktörer

Föräldrarna ska enligt pedagogernas beskrivningar vara aktiva och leka under inskolningen. Modellen ger dem även trygghet i att lära känna varandra och utbyta erfarenheter med andra föräldrar i samma situation.

Barnen som aktörer

Barngruppen delas ibland beroende på barnens ålder, deras förmågor eller behov av lugnare tempo. Fokus ligger på fri lek men tanken är att ha normal verksamhet. "Ibland går vi inte ut så mycket under inskolningsveckan och det kan vi absolut bli bättre på. Bra för föräldrarna att se vad som behövs när barnen ska vara ute och leka".

Samtidigt som de använder sig av denna metod vill de undvika att inskola för många barn samtidigt. Båda pedagogerna menar att det är jobbigt med många utspridda inskolningsperioder, eftersom det märks på barngruppen när den hela tiden förändras. Medan en av pedagogerna skriver att "för många barn att inskola samtidigt tror jag kan påverka anknytningen negativt".

Som tidigare nämnts så är det två pedagoger som använder sig av gruppinskolning. På frågan - När är en inskolning färdig? svarar den första pedagogen att: "Inskolningen är färdig när föräldern kan lämna barnet på förskolan själv och barnet inte bara är ledsen hela dagarna. Ibland tar det en vecka, ibland två eller tre. I sällsynta fall kan det ta månader". Den andra pedagogens svar lyder "En inskolning är inte över bara för att inskolningsveckan är slut. Det beror på barnet. Det tar tid att lära sig verksamheten och bli trygg".

Individuell inskolning

Enligt pedagogernas svar har de inskolning i 5-6 dagar efter ett färdigt inskolningsschema.

Pedagogerna som aktörer

Pedagogerna väljer en ansvarig mentor men tanken är ändå att alla ska hjälpas åt eftersom "de andra pedagogerna också är delaktiga i inskolningen för att barnet ej ska fästa sig vid bara en pedagog". Pedagogerna själva lär känna barnet och föräldern bättre, eftersom alla är inkluderade i inskolningen. Pedagogerna är också mycket på golvet för att ge barnen trygghet. De pratar mycket med föräldrarna för att de ska känna sig delaktiga. Att sitta tillsammans med föräldern för att se och visa intresse för vad som "fångar" barnet, är ett sätt att skapa trygghet och det är viktigt att vara nära och prata med barnet, locka med leksaker, detta för att "förtjäna deras tillit". På frågan hur de jobbar med den befintliga barngruppen under en inskolning, svarar pedagogerna att de försöker att ha en normal verksamhet, de har fokus på den fria leken. De menar att det inte alltid är så lätt att jobba på som vanligt eftersom "en personal är låst till det nya barnet". En av pedagogerna svarar att "Ibland går vi inte ut så mycket under inskolningsveckan och det kan vi absolut bli bättre på. Bra för föräldrarna att se vad som behövs när barnen ska vara ute och leka".

Föräldrarna som aktörer

Vad gäller individuell inskolning framkommer inte föräldrarnas roll så tydligt genom svaren vi har fått, utan det fokuseras på barnet. Pedagogerna svarar att föräldrarna får bra kontakt med alla pedagoger eftersom de alla hjälps åt.

Barnen som aktörer

Anledningen som nämns för valet av denna metod är att alla barn är olika och har olika behov. Barnet är med under alla aktiviteter och det ger trygghet att träffa alla pedagoger, barngruppen och verksamheten. Pedagogerna svarar att "Barnet får avgöra hur nära vi får komma och vi låter det själv få bestämma vem det vill gå till". "Det är bra om barnet knyter an till en eller flera vuxna. Barnet blir lugnare och tryggare".

Vad gäller verksamheten och resten av barngruppen så väljer pedagogerna lugnare aktiviteter. "Barngruppen delas mera, ett eller två barn stannar inne på avdelningen tillsammans med det nya barnet, resten går ut". Pedagogerna är tydliga i sina svar att anknytning till det nya barnet och dess föräldrar är mycket viktigt. "Får den ingen bra anknytning från början så blir det svårt framöver". De menar också att det inte alltid är så lätt att få en bra anknytning på bara en vecka, utan att det kräver längre tid. En av pedagogerna svarar att "Anknytning för mig är att känna tillit till och närhet till någon och att känna sig trygg med. Det är inte bara barnet som ska känna tillit till oss, även föräldrarna behöver det". Ibland upplever pedagogerna det som oroligt och att vissa barn kan bli påverkade vid en inskolning. Det är jobbigt om inskolningarna är utspridda och det märks på barngruppen när den hela tiden ändras. Det tar olika lång tid för olika barn att lära känna och bli trygg i den nya verksamheten, menar pedagogerna. "En inskolning är inte över bara för att inskolningsveckan är slut".

Föräldraaktiv inskolning

Sex av pedagogerna använder så kallad föräldraaktiv inskolning, där inskolningens längd varierar från 3-5 dagar upp till två veckor. Sista dagen är tanken att barnet ska vara på förskolan själv och då ska allt vara "som vanligt".

Pedagogerna som aktörer

Att ha föräldraaktiv inskolning väljer pedagogerna eftersom det enligt dem ger barnet en tryggare start. Enligt pedagogerna själva får de ett närmare samarbete med föräldrarna och de lär känna varandra bättre. Pedagogen ska vara närvarande i leken, lyhörd för både barn och föräldrar och lära sig om barnet av föräldrarna. Alla i arbetslaget hjälps åt med inskolningarna då de tycker det är viktigt att barnet lär känna all personal på avdelningen, "alla pedagoger i arbetslaget har ansvar för inskolningen och kontakten med barnet". Pedagogerna väljer att ha en mentor eller kontaktperson som har ansvaret för kontakten med föräldrarna, då de menar att det oftast är föräldrarna som har behovet av att ha kontakt med en och samma person.

För att skapa anknytning är de nära barnet, visar att de finns där och är närvarande, barnet får ha sin napp och snutte med sig om det vill, de leker mycket med barnet, pratar med föräldrarna för att skapa trygghet och genom detta göra barnet tryggt och tillbringar så mycket tid tillsammans med barnet och föräldern som de kan.

Föräldrarna som aktörer

Barnet har med sig föräldern som är där för att vägleda barnet in i förskolans verksamhet. Eftersom föräldern ska vara aktiv och ta del av verksamheten och alla rutiner, ger detta en trygg start för barnet i förskolan.

Barnen som aktörer

“Anknytningen är jätte viktig och det är viktigt att vara lyhörd mot barnen vilken pedagog de knyter an till. Vi kan inte tvinga oss på barnet, det blir inte bra för någon. Vi måste låta barnet få välja vem det känner trygghet hos” och det poängteras att “anknytning för mig är att barnet kan knyta an till en vuxen så att det känner tillit för sin utforskande lek”, då trygga relationer är en förutsättning för små barns lärande. Detta är alla pedagogerna eniga om.

Vad gäller övriga barn i gruppen menar pedagogerna att befintlig barngrupp är med tillsammans med det nya barnet och föräldrarna då “det är en viktig del i inskolningen att alla lär känna varandra”. “Verksamheten är i full gång och vi arbetar som vi alltid gör eftersom alla rutiner och projekt ska det nya barnet skolas in i”. “Vi brukar inte göra någon stor grej av inskolningen och därför arbetar vi alltid på som vanligt”. De menar att de kan jobba på som vanligt med barnen i gruppen eftersom föräldern är delaktig i sitt barn. Detta gör de trots att de samtidigt påpekar att barngruppen blir mer orolig om det är många inskolningsperioder på en termin och nya vuxna hela tiden. “De barn som finns hos oss redan blir mer kramiga och vill vara nära en vuxen när det är just inskolningar, om det beror på osäkerhet mot föräldrarna eller avundsjuka mot de nya barnen är vi inte överens om”.

Endast en pedagog svarar att inskolningarna fungerar bra, resten ger svar som “Inskolningen är en tuff period som tar mycket av ens energi”. “På samma gång som det är stressande att ha föräldrarna omkring oss hela tiden så blir det bättre för både det nya barnet och de “gamla” barnen”. “Vi ser alla fram emot när inskolningsperioden är över och vi kan fokusera på barnen och barngruppen, inte på föräldrarna”. “Inskolningen är klar när barnet vågar ta sig fram och undersöka utan en vuxen närvarande - då har barnet blivit tryggt. Ofta hinner detta inte ske förrän nästa inskolning påbörjas vilket kan skapa en otrygg barngrupp”.

Diskussion och slutsats

När vi läser och sammanställer svaren tolkar vi det som att den individuella inskolningen är en mera personlig variant, på så vis att pedagogerna skickar hem ett brev till familjen med ett foto på pedagogerna i gruppen “det kan vara bra att ha ett ansikte på oss”. Föräldern får också skriva i en lapp kring barnet där frågorna handlar om favoritsånger, så här vill jag bli tröstad med mera, vilket inte framkommer inom de andra metoderna.

Arnesson Eriksson (2010) menar att all den tid som läggs ner till både förarbete och tid för inskolning fås igen under hela verksamhetsåret. Det gynnar alla aktörerna i förskolans verksamhet. Även Sundström (2009) menar att om det ska kunna byggas upp ett bra samarbete mellan hem och förskola, behöver föräldrarna få tydlig information kring förskolans verksamhet. Detta ser vi tydligt i pedagogernas svar att

de strävar efter. Vi kan utläsa i enkätsvaren att alla strävar efter att både barn och föräldrar ska känna sig trygga i förskolans verksamhet. De förbereder mycket inför inskolningarna, vilket görs för att både barn och föräldrar ska få en positiv bild av förskolan och dess verksamhet, men även för att försöka bygga upp en trygghet hos föräldrarna redan från början.

Svaren visar även att pedagogerna befinner sig mycket på golvet tillsammans med barnen, för att skapa trygghet och lugn. Detta menar vi är viktigt att tänka på hela tiden, inte bara under inskolningsperioderna, utan i allt arbete tillsammans med framförallt de yngre barnen. Arnesson Eriksson (2010) menar också att vi ska befinna oss mycket på golvet och vara lekande förebilder för barnen.

Många svarar att de jobbar på som vanligt med den befintliga barngruppen när det är inskolning. Men då vi läser svaren och ställer fråga mot fråga ser vi att det smyger in ord som tillexempel "vi försöker", "vi anpassar", "vi delar och går ut mer"... Dessa svar läste vi först som motsägelser och uppfattade som lite negativa då vi fick känslan av att de trodde och kände att de gjorde fel, de skämdes nästan för att svara så på frågan uppfattade vi det som. När vi nu har fördjupat oss i tidigare litteratur och forskning så har vi istället förstått det som att det finns stöd för sådana arbetsätt. Det en bra grund för inskolningen att planera för att de flesta andra barn inte är i lokalerna när det/de nya barnen kommer (Broberg et al. 2012).

Niss (2012) menar att under inskolningen behöver det enskilda barnet först och främst en trygg anknytning till de vuxna. I vår undersökning visar pedagogerna tydligt att det är viktigt med en trygg anknytning för barnet, vilket poängteras starkt. Deras arbetsätt säger dock annat menar vi. I stort sett ingen av förskolorna använder sig av en pedagog, eller ens två, som de personer barnet ska få lära känna bäst och få en chans att knyta an till. Utan de menar att alla pedagoger i arbetslaget, oavsett hur många, är lika viktiga för barnet att knyta an till och lära känna. Vi menar att detta tyder på att de saknar tillräcklig kunskap angående teorier kring små barns anknytningsbehov, hur de anknyter, hur många de har möjlighet att anknyta till (barnens anknytningshierarki) etcetera. Detta är en väldigt viktig kunskap i arbetet med små barn känner vi, nu när vi själva fördjupat oss kring detta.

Några av pedagogerna menar att det behövs mer kunskap och fortbildning kring anknytning. För personer som arbetar med yngre barn menar Kihlbom et al. (2009) att det är betydelsefullt att ha "nödvändiga erfarenheter av psykologiskt inslag" (s.114) då det är anknytningen till en vuxen och dennes närvaro och omsorg som förmedlar grundläggande trygghet till barnet och att de förstår vikten av detta. Det gäller att den vuxnes omsorg är kontinuerlig, alltså att den är förutsägbar och pålitlig. Annat som kan vara stressande och innebära traumatisk förlust av trygga relationer för

små barn, är då det är ombyte av personal eller omflyttningar i barngruppen (Kihlbom et al., 2009). Detta har vi uppfattat som att det är betydelsefullt för de allra yngsta barnen att så långt det är möjligt inte blanda in allt för många okända vuxna bland dem, vilket vi menar tål att funderas på och samtala kring både i val av inskolningsmodell och vid behov av exempelvis vikarier.

“Andelen trygga relationer i förskolan har minskat, särskilt under 1990- och 2000-talen, vilket sammanfaller med ett ökat fokus på utbildning, läroplaner och akademisk framgång och mindre fokus på känslomässig utveckling och små barns omsorgsbehov i förskolan” (Ahnert, Pinquist & Lamb (2006) i Broberg et al., 2012 s. 152). Vad vi tror att vi pedagoger kan göra för att det ska kännas bättre och vara mer tillfredsställda under inskolningsperioderna, är att sträva efter och hoppas på färre barn i barngrupperna. Detta för att vi som pedagoger ska känna oss mindre stressade, kunna se varje barn och på riktigt bekräfta dem och deras behov, utan att slå knut på oss själva.

Vad vi pedagoger själva kan göra och sträva efter är även att ha ett arbetssätt och en inskolningsmodell som vi själva tror på och är trygga med. Vi måste hjälpas åt att göra oss medvetna på att vi gör rätt, baserat på forskning och beprövad erfarenhet. Vi kan dela barngruppen i mindre grupper så ofta vi kan. Vi har genom forskning tolkat det som att det är bra för de små barnen i gruppen då vi låter det nya barnet och till exempel två andra barn vara mer inne på hemvisten under den första tiden efter inskolningens slut. Det är betydelsefullt och viktigt att vi uppdaterar oss kring forskning rörande de små barnen och att vi ges tid till detta på våra respektive arbetsplatser då detta faktiskt är vårt ansvar i vårt val av yrke.

I vår inledning nämner vi att vi upplever inskolning och pedagogisk verksamhet som två skilda saker, trots att det inte ska vara det. Vad gäller de minsta barnen i förskolan ligger vårt fokus mycket på omsorg, närvaro, trygghet, lyhördhet och dagliga rutiner som mat, vila och blöjbyten. De av pedagoger planerade aktiviteterna kanske inte hinns med varje dag, och detta skäms pedagoger för. Forskningen som finns kring detta menar att barnens omsorg och trygghet faktiskt är otroligt viktig för att barnen ska våga, vilja och kunna utforska världen och lära sig saker. Trygghet är något som för små barn både är fysiskt och psykiskt, känslomässig närhet och trygghet hos små barn under två år är faktiskt så otroligt viktigt att en brist på det kan ge svårigheter att skapa relationer senare i livet (Carlberg et al., 2012). Därför menar vi att det är på detta fokus ska ligga i arbetet med våra allra yngsta barn. Då läroplanen för förskolan är vårt styrdokument, det vi pedagoger ska arbeta efter och sträva emot, hade vi önskat att det fanns ett stycke som handlar om just detta. Hur viktigt det är att känna sig trygg, sedd och hörd som liten för att senare kunna, vilja och göra ”allt det andra”. Efterhand som barnen och hela barngruppen blir mer och mer trygga både med personal och varandra får annan pedagogisk verksamhet mer och mer utrymme.

Referenser

- Arnesson Eriksson, Marie. (2010). *En bra start: om inskolning och föräldrakontakt i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag
- Broberg, Malin. Hagström, Birthe. & Broberg, Anders. (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur.
- Carlberg, Camilla. Granberg, Ann. & Lindfors, Helena. (2012). *Småbarnens egen läroplan: Lpfö 98/10 tolkad utifrån 1-3 åringars behov*. Solna: MacBook
- Cronquist, Bodil. (2013). *Anknytning och inskolning i montessoriverksamheten - del 2*. <http://www.forskoleforum.se> [20160408]
- Engdahl, Ingrid. (2012). *Vad gör du när barnen gråter?* Förskoletidningen nr 5 ss.47
- Hedin, Lotta. (1987). *Inskolning på daghem: ett planeringsunderlag*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Kihlbom, Magnus. Lidholt, Birgitta. & Niss, Gunilla. (2009). *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson
- Killén, Kari. (2014). *Förebyggande arbete i förskolan: samspel och anknytning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Staffan. (2011). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Linköping. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A253401&dswid=-9027> [20160301]
- Lundbäck, Maja. (2013). *Barnen förlorar på kort inskolning* *Tidningen Förskolan* <http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2013/01/12/barnen-forlorar-pa-kort-inskolning> [20160408]
- Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket, tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se>
- Markström, Ann-Marie. (2005). *Förskolan som normaliseringspraktik - en etnografisk studie*. <http://www.diva-portal.org> [20160301]
- Niss, Gunilla. (2012). *Att börja i förskolan - ett stort steg för ett litet barn*. www.forskoleforum.se. [20160408]

Niss, Gunilla. & Söderström, Anna-Karin. (2006). *Små barn i förskolan: den viktiga vardagen och läroplanen*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Normell, Margareta. (2004). *Pedagogens inre rum: om betydelsen av känslomässig mognad*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, Staffan. (2014). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Sundström, Ulrika. (2009). *Snabb start i förskolan* Lärarnas tidning nr 13, s. 18 – 22.

Swärd, Daniel. (odaterad). *Tid för motivation. En liten skrift från Hjärnarp*: Pedagogförlaget.

Hur beskriver pedagoger sitt arbete med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen?

Katarina Johansson

Inledning

Vid inskolning av barn i åldern tre till fem år har jag erfarenhet av att vi ofta tar hjälp av ett barn som redan är inskolat och invant i gruppen. Detta för att bl.a. kunna visa förskolan ur ett barns perspektiv men också för att inleda kamratskapandet så tidigt som möjligt. Mina erfarenheter av inskolning av de yngsta barnen är däremot att vi i förskolan koncentrerar inskolningen till att bygga en relation till en pedagog och barngruppen finns med i bakgrunden, mest för att det nya barnet ska vänja sig vid att det också finns andra barn på förskolan.

I lpfö 98 (Skolverket, 2010) står det att förskolan ska erbjuda en miljö som lockar till lek och att barnens samspel ska stimuleras, barnen ska ges goda förutsättningar så att de kan bygga upp varaktiga relationer med andra. Förskolan ska komplettera hemmet och den största skillnaden mellan hemmet och förskoleverksamheten är barngruppen. Det är i gruppen barnen möts och får möjlighet att utveckla sina sociala färdigheter och sina relationer till andra barn från ett år upp till skolåldern. Förskolans roll i relationsskapandet så tidigt som möjligt är således mycket betydelsefull.

Syfte och forskarfråga

Under inskolning av de yngsta barnen ligger fokus på relationen mellan vårdnadshavare, barn och den pedagog som sköter inskolningen då tryggheten mellan en vuxen och barnet är prioriterat. Genom att tänka utifrån ett perspektiv där relationerna barn-barn har en annan betydelse än relationen vuxen-barn och dess betydelse för barns sociala utveckling (Lökken, 2008), är det intressant att fundera över om inskolningsmetoder kan ses på ett annat sätt och metoderna utvecklas med hjälp av barns relationer. Genom att göra intervjuer, läsa litteratur kring forskning, artiklar mm vill jag ta reda på mer om detta område.

Min forskarfråga är:

- Hur beskriver pedagoger arbetet med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen?

Tidigare forskning

Simonsson och Thorell (2010) skriver om inskolning och barns sociala processer och hur man tidigare beskrivit det som "inskolningsbarnets anpassning till redan befintliga förskole strukturer" (s.68). Istället menar de att barnet som inskolas redan under de första dagarna i förskolans miljö bidrar till att forma en miljö där relationer och den fysiska miljön påverkas och förändras. Barnen är från början aktiva i sin egen utveckling av sitt sociala liv i förskolans värld.

Det finns dokumentation som visar på att barn i ett till treårsåldern utvecklar relationer och samspel tillsammans med andra barn men den är inte lika omfattande som dokumentationen som finns kring samspelet mellan vuxen och barn (Lökken, 2004). Lökken pekar på att detta kan bero på att vi fortfarande är präglade av psykoanalytiska synsätt inom utvecklingspsykologi där vi fortfarande ser till det individuella barnet som bör kunna prata innan man kan ta reda på vad som sker mellan dem. Lökken skriver vidare att det inte finns något större intresse för forskning kring viktigheten av småbarns relationer, kanske på grund av "ett ryggmärgstänkande grundat på en utvecklingstradition som automatiskt säger att barn helst bör kunna tala innan man tar reda på vad som försiggår mellan dem" (a.a., s 120). Jag tror att de flesta pedagoger i Sverige har kommit förbi detta tankesätt, men kanske finns det något kvar av det.

Jonsdottir (2012) hänvisar till Carolee Howes studie *The earliest friendship* där hon skriver att barn redan i ettårsåldern har en favorit bland barnen som de föredrar att vara nära och interagera med i olika situationer. Howes menar att förskolan idag fokuserar mer på individuella kunskaper och lärande och att det sociala samspelet och det gemensamma lärandet inte får någon större uppmärksamhet. Barnen får arbeta med sina relationer sinsemellan under vuxenfria aktiviteter och lämnas därmed utan vägledning i utvecklingen av socialt samspel i lek.

Även Lökken (2004) skriver om betydelsen av personalens kunskap och inställning till små barns relationsskapande. Det är pedagogernas förmåga att se och tolka samspelet mellan toddlarna som ger förutsättningar för att relationer ska utvecklas. Lökken ser i sina studier att små barn har en annan relation till de vuxna jämfört med sin relation till jämnåriga där kommunikationen inte är verbal utan mer fysisk. Lökken menar att det är toddlarnas kropp som är i fokus i de yngsta barnens relationer, inte

det verbala språket, och att barnen redan vid ett års ålder arbetar med sina relationer till jämnåriga genom att använda sin kropp. Begreppet toddlare kommer från engelskans "toddler" som står för ett barn mellan ett och tre år och syftar på barnets fysik, hur det rör sig och använder sin kropp (a.a., s 9).

Engdahl (2011) skriver att studier visar att barn-barn interaktion i toddlaråldern och tid för egenvalda aktiviteter kan vara avgörande för barns utveckling av sin förmåga att interagera med kamrater. Alvestad (2010) har i sin doktorsavhandling studerat barns relationer och beskriver olika förhandlingsstrategier som små barn i 2-3 års ålder redan använder sig av. Alvestad beskriver hur barn genom blickar, imitation, rörelse och verbalt kommunicerar och förhandlar om hur leken ska gå vidare. Lökken (2008) hänvisar till Eckerman, Whatley och Kutz som funnit att när jämnåriga barn lekte tillsammans var leken mer uthållig och barnen mer känslomässigt engagerade än när de lekte med vuxna. Deras slutsats var att jämnåriga barn kan stimulera varandra på ett sätt som en vuxen inte kan och att små barn medverkar till att utveckla barns sociala kompetens.

I Sandviks studie (2001) beskriver hon hur små barn är med och påverkar sin miljö genom sin blotta kroppsliga närvaro och hur denna samspekar med andra småbarn, ibland utan att de ens tittar på varandra. Sandvik skriver om ett exempel i en förskola då pedagogen frågar barnen om de vill vara med och baka bullar. Det är bara några av barnen som förstår innebörden av det men alla följer med som ett resultat av att de reagerar på varandra. Det Sandvik beskriver visar på hur mycket glädje barnen har av varandra för att uppleva saker och för att förstå /tolka sin omgivning och detta bör påverka våra tankar kring vikten av att bygga relationer mellan små barn så tidigt som möjligt.

Då forskning visar att barnet redan från början påverkar relationer i den miljö det kommer till med sin blotta närvaro känns det relevant att ta reda på mer kring hur pedagoger tänker kring kamratrelationer vid inskolning. Att jämnåriga kan stimulera varandra på ett sätt som inte vuxna kan, borde också påverka vårt förhållningssätt vid inskolning.

Definition av kamratrelation

Kari Pape (2001) skriver med hänvisning till Broström som i sin tur hänvisar till Siskaard att man bör skilja på begreppen kamratskap och vänskap. Kamratskap uppstår i grupper där barn träffas regelbundet och har ett samspel som i t ex förskolegruppen, fotbollslaget, skolklassen eller liknande. I dessa sammanhang är det en norm att

man ska försöka att acceptera varandra. Pape (2001) tar upp Grue-Sörensen som beskriver skillnaden såhär: "Alla elever i en klass måste vara kamrater. Vänskap är det högsta stadiet av kamratskap, där man upplever varandras närhet starkare, djupare, mer intimt. Vänner känner sig dragna till varandra. De vill vara tillsammans, dela varandras tankar, känslor osv." (Pape, 2001, s. 165). I min undersökning är det kamratskapandet jag tittar på och inte den djupare vänskapen som kan uppstå efter kamratskapet.

Analysverktyg

Simonson & Thorell (2010) använder sig av tre kategorier, *inskolningsbarn-pedagog*, *inskolningsbarn-artefakter*, *inskolningsbarn-kamrater*, och dessa har inspirerat mig till mina kategorier i resultatdelen. *Inskolningsbarn-pedagog* beskriver pedagogens roll vid inskolning, *inskolningsbarn-artefakter* tar upp materialet och miljöns betydelse, *inskolningsbarn – kamrater* betonar relationsbygget under inskolningen.

Metod

Jag har valt att genomföra undersökningen med hjälp av ostrukturerade intervjuer med fyra pedagoger på olika förskolor i en av Skånes kommuner.

De ostrukturerade intervjuerna (Stukat, 2011) har jag valt för att få så utförliga svar som möjligt och få in pedagogernas tankar i svaren. Intervjuerna spelades in på en iPad. Pedagogerna fick svara på frågor som beskrev hur de allmänt arbetar med inskolning men också berätta om pedagogens och barngruppens roll vid inskolning. Jag var också intresserad av pedagogernas syn på kamratrelationer bland de yngsta barnen för att se om det påverkar deras tankar kring inskolningen.

Det transkriberade materialet har jag valt att bearbeta utifrån en kvalitativ analys för att få syn på hur tankarna hos pedagogerna eventuellt skiljer sig åt eller om de är samstämmiga.(Stukat, 2011)

Etiska principer

De berörda informeras om studiens syfte och att det är frivilligt att delta. Uppgifter som kan härledas till den medverkande redovisas inte. Deltagarna informeras om att studiens resultat endast kommer att användas till utvecklingsarbete inom förskolan. Medverkande erbjuds också att ta del av undersökningens resultat. Detta kopplas till vetenskapsrådets etiska riktlinjer för forskning (Vetenskapsrådet, 2011).

Metoddiskussion

Efter att jag transkriberat intervjuerna upptäckte jag några uttalanden som jag inte hade uppmärksammat och frågat vidare kring. Dessa ville jag utforska mer och jag fick komplettera dessa genom att skriva ett mail till vederbörande med följdfrågor för att få svar. Att genomföra intervjuerna krävde mer än jag först förutsett då jag inte är någon van intervjuare. Vid genomlyssnandet av min första intervju hörde jag att jag var för inlyssnande. Mina välmenade frammanande ljud som "mm", "aha", "jag förstår" osv blev störande och vid något tillfälle upplevde jag det till och med som att jag avbröt den som blev intervjuad med detta. Denna iakttagelse hade jag med mig vid följande intervjuer och när jag lyssnade av dem så flöt intervjun på ett bättre sätt.

Resultat

I detta avsnitt redogör jag för pedagogernas tankar utifrån min forskningsfråga; Hur beskriver pedagoger arbetet med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen?

Pedagogens roll

Alla som blev intervjuade påpekade att pedagogens roll var den viktigaste vid inskolningen. Det viktigaste var att bygga en relation först och främst med barnet men även med vårdnadshavaren. En trygg relation mellan de vuxna underlättar inskolningen för barnet som "känner av" föräldrarnas känslor.

Tre pedagoger påpekade vikten av att det fanns närvarande vuxna som kunde stötta och visa vägen för det nya barnet när det gäller det sociala samspelet, t. ex. vad som är okej/inte okej, hur turtagning fungerar och att sätta ord på det som händer just då. Pedagogerna använder sig också av samlingen som ett medvetet redskap för att få en känsla av grupptillhörighet. Under inskolningsperioden använde två utav förskolorna detta och sjöng namnsånger i samlingen så att både den befintliga barngruppen och det nya barnet skulle lära sig varandras namn.

Barngruppens roll

Alla som blev intervjuade hade endast en mindre barngrupp med i början av inskolningsperioden. Anledningen till att delar av barngruppen alltid fanns med varierade. En anledning var att man tänkte på den befintliga barngruppen. Man hade lagt märke till att det var vanligt att redan inskolade barn blev ledsna när det kom nya barn och vårdnadshavare, det "ställde till det lite för de andra barnen". Därför valde man att ha mindre grupper så att verksamheten blev som vanligt för de flesta av barnen. En

annan anledning var att det nya barnet skulle lära känna några barn i taget och få tillgång till miljö och aktiviteter i lugn och ro. En pedagog sa att små barn kräver mer omsorg och bör därför vara i en mindre grupp.

Tankar om vilka barn som är med

Under intervjuerna kom det också fram att det på vissa förskolor var genomtänkt vilka barn som närvarade under inskolningen. På tre av förskolorna valde man barn som visat förmåga till samspel, som var intresserade av andra barn och barn som var lugna. Detta för att pedagogen ska ha möjlighet att fokusera på inskolningen och för att det ska bli en positiv första kontakt med andra barn. På en förskola bytte man ut barn i den lilla inskolningsgruppen om man märkte att det inte verkade finnas något intresse mellan det nya barnet och de som redan var inskolade. På en annan förskola bytte man ut barn i gruppen för att det nya barnet skulle ha träffat de flesta i gruppen och för att de redan inskolade skulle ha fått träffa det nya barnet.

Gruppen som pedagogisk förebild

Pedagogerna berättar att när verksamheten har fri lek iakttar det nya barnet de andra barnen i gruppen, vad de gör och hur de gör. Det kan också hända att hen pekar på något av de närvarande barnen och visar sitt intresse på så vis. Barnen i gruppen kommer ibland fram och hälsar på sin nya kamrat, klappar lite på hen eller ger hen en leksak. Efter ett tag blir det nya barnet ofta intresserat av något som ett annat barn lekt med och går ner och utforskar själv. När man pratade om barngruppens roll var det olika tankar som kom fram. Alla var överens om att barngruppen har betydelse vid inskolning och att det i många fall är barnen som visar och vägleder sin nye lille vän till hur det fungerar i förskolan. Jag fick många exempel på hur det nya barnet först iakttar de andra barnen i rutinsituationer för att sedan så småningom följa efter och göra som de andra gör. De tittade också på hur de andra barnen lekte med leksaker och imiterade sedan detta. Ofta var det barngruppen som indirekt introducerade de olika miljöerna genom att deras närvaro och lek där lockade det nya barnets nyfikenhet. Barngruppen visade också på hur det kan fungera i de sociala relationerna genom att de t ex kom fram med leksaker till det nya barnet eller att de kunde reagera när någon tog en leksak ifrån dem.

Materialet och miljöns betydelse

Pedagogerna berättade som jag tidigare nämnt att barnen i den befintliga barngruppen tog kontakt med det nya barnet genom att räcka en leksak till hen som en första kontakt. Det nya barnet kunde också bli intresserat av en sak som de andra barnen lekt med och lockas iväg för att prova på själv. De olika lärmiljöerna och andra mötesplatser lockade ibland det nya barnet att följa efter barnen i gruppen.

Pedagogernas beskrivning av småbarns kamratrelationer

Pedagogernas syn på småbarns kamratrelationer varierade, iallafall kring de yngsta i åldern ett till ett och ett halv årsåldern. En kommentar som återkom var att "de leker ju inte direkt" och då menade man att de inte lekte rollekar med verbal kommunikation, utan att de yngsta samspelade med och imiterade varandra. Ett exempel på samspel var två barn, strax under två år, som stod bredvid varandra och tittade ut genom fönstret. De tittade på barnen utanför som lekte. "De hade ett sånt utbyte här, nästan inget språk eller ord men det var något annat. De skrattade riktigt tillsammans." berättar en pedagog.

Ett annat exempel är två pojkar som sitter vid samma garage men leker med var sin bil utan verbal kommunikation. När en av pojkarna går iväg med sin bil in i ett annat rum följer den andre efter med sin bil och där fortsätter de leka tillsammans. Utan ord kunde de flytta sin lek till ett annat rum. Detta samspel mellan de yngsta var alla överens om att det fanns men alla benämnde det inte som kamratrelationer.

Diskussion

Alla pedagoger som blev intervjuade berättade att man hade barn från den befintliga barngruppen med vid inskolningen så tanken tycks finnas att barngruppen har betydelse för att inskolningen ska gå bra. Det skulle kunna vara för att, som Simonsson och Thorell (2010) skrev, det nya barnet är med och påverkar sin omgivning redan från början, både miljön och de redan befintliga relationerna i barngruppen och att det därför är viktigt att låta barnen mötas så tidigt som möjligt. Det skapar möjligheter för att barngruppen ska lära känna det nya barnet och vice versa.

Under intervjuerna kom det också fram att man sett barngruppens vägledande roll. Det nya barnet iakttog ofta de andra barnen för att sedan imitera det de gjort, de vågade sig in i miljöer som de andra barnen gjort dem nyfikna på och barnen tog sig fram till det nya barnet och hälsade på det genom att klappa lite eller ge barnet en leksak. Detta är exempel på hur barn påverkar och samspelar med varandra utan att de kommunicerar verbalt eller ibland ens har ögonkontakt. (Lökken 2008; Sandvik 2001)

I urvalet av vilka barn som närvarade vid inskolningen valde tre förskolor medvetet barn som hade förmåga till samspel vilket jag tolkar som att det finns en tanke på möjligt relationsskapande även om det inte uttalades. Pedagogens roll för att utveckla kamratrelationer var bland annat vägledande. Rollen var att stötta barnen i deras sociala samspel och visa på vad som var positivt agerande barnen emellan. Här ger pedagogerna barnen förutsättningar att lyckas i sina relationer (Lökken 2004). Man använde sig också av pedagogiska verktyg som t ex samlingen. Två av förskolorna använde detta medvetet som en metod för att det nya barnet skulle känna

grupptillhörighet och man sjöng namnsånger för att barnen skulle lära sig varandras namn.

Det slog mig efter att ha läst igenom transkriptionerna ett flertal gånger att det inte bara var pedagogerna och barnen i den befintliga gruppen som spelade roll i det sociala samspelet. Även miljön och leksakerna hade betydelse. Det var leksakerna och de nya miljöerna i samspel med barnen som lockade ner det nya barnet till att undersöka och våga sig ifrån föräldrarna. Det kunde vara med leksaker som barnen i gruppen närmade sig det nya barnet i ett första försök till kontakt. Detta skriver Simonsson och Thorell (2010) om och hänvisar till Prout som skriver om aktörs-nätverksteorin (ANT, actor-network theory). Prout beskriver att det förenklat innebär att "socialt liv konstrueras och produceras genom komplexa nätverk mellan mänskliga och icke mänskliga enheter. "Bakom varje grupp finns det något, mänskligt eller icke mänskligt som binder samman gruppen" (Simonsson & Thorell, 2010, s.56)

Synen på kamratrelationer hos barn i åldern ett till ett och ett halvt år skiftade och det kan bero på hur man tolkar ordet kamratrelation. Man talar om att de inte lekte eller hade verbal kommunikation men att samspel med imitation och skratt förekom. Alla var överens om att det fanns samspel hos de yngsta barnen, men som jag tolkar det var det inte alltid att räkna som en kamratrelation.

Slutsats

Det jag har sett i denna studie är att pedagoger arbetar med kamratrelationer vid inskolning av de yngsta barnen men tycks inte alltid medvetna om det. Pedagogerna berättar att de helst har mindre grupper vid inskolning så att det nya barnet lär känna några i taget. Man väljer barn som ska närvara vid inskolningen efter deras sociala kompetens. En pedagog sa att de bytte ut barnen i gruppen om det inte uppstod intresse för någon hos det nya barnet. Pedagogerna pratar om relationerna mellan barnen i den befintliga barngruppen och barnet som inskolas lite i förbigående. Fokus är så stort på relationen som ska byggas mellan pedagog-barn och pedagog-vårdnadshavare att man inte tycks ha samma fokus på barn-barn relationerna. Miljöernas betydelse för barns möjligheter att bygga relationer är något jag också anser att man bör titta mer på och skapa fler mötesplatser som inbjuder till samspel. Det kan t. ex vara madrasser där man kan tumla runt med varandra eller speglar där man kan se både sig själv och kamraten.

Jag tror, utifrån resultatet, att om man mer medvetet arbetar med barngruppens vägledande roll, har medvetna tankar om att använda leksaker/föremål som inbjuder till samspel samtidigt som man fortsätter med sitt medvetna val av mindre grupper, val av barn som närvarar och sin vägledande roll vid inskolningen av de yngsta barnen så kan man ge de bästa förutsättningarna för att relationer med kamrater börjar

byggas redan under de första veckorna i förskolans värld.

Referenslista

Alvestad, T. (2010). *Barnehagens relasjonelle verden - små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger*. Gothenburg Studies in Educational Sciences, 294. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Engdahl I. (2011). *Toddlers as social actors in the swedish preschool*. Stockholm: Department of Child and Youth studies, Stockholm University.

Jonsdottir F. (2012). *Vänskapsband och utanförskap i förskolan*. Pedagogiska magasinet 2012-11-20 19:30

Lökken G. (2004). *Toddlarkultur*, Lund: Studentlitteratur.

Sandvik N. (2001). *Småbarnas bidrag til barnehagens sosiale miljø*, Barn, nr.1, s 21-42. Trondheim: Norsk senter for barneforskning, NTNU.

Simonsson M, Thorell M. (2010). *Att börja på förskolan: Exempel på barns sociala samspelsprocesser under inskolningen* <http://hdl.handle.net/2043/10531>
Hämtad: [2015-10-09]

Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (Ny, rev. utg.). Stockholm: Skolverket.

Stukat S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Pape K. (2001). *Social kompetens i förskolan-att bygga broar mellan praktik och teori*, Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
Hämtad: [2015-11-04]

Förskollärares uppfattningar kring inskolning av yngre barn i förskolan

Ann-Charlotte Forsberg, Sofie Andersson & Sofie Vidéen

Inledning

Inskolning är ett relativt outforskat ämne inom förskolan och samtidigt väldigt relevant för oss som arbetar med de allra yngsta barnen. I läroplanen för förskolan, Lpfö 98/10 står det tydligt att varje barn ska få en god introduktion i förskolan tillsammans med sina föräldrar (Skolverket, 2010). Vi är av uppfattningen att många pedagoger ger barn och föräldrar en god introduktion i förskolan, men att de som pedagoger inte tänker att de gör det utifrån läroplanen. Läroplanen behöver belysas mer under inskolningen för föräldrar men även i arbetslaget, just för att inskolning ska få en bättre kvalitet och högre status än vi anser att den har idag.

Pedagogisk verksamhet är inte bara de aktiviteter förskolan erbjuder utan även hur man som pedagog använder sin pedagogiska kompetens i barngruppen under hela dagen. Det ska inte bara vara ett görande under inskolningen, utan det ska finnas en pedagogisk tanke bakom det som erbjuds.

Förskolans läroplan lyfter följande:

”Förskolans verksamhet ska präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran och lärande bildar en helhet” (Skolverket, 2010, s. 9).

I detta citat tolkar vi in att inskolning är mer än en verksamhet med rutiner, likartade och upprepande samlingar och så vidare för att skapa omsorg och trygghet.

Vi hoppas på att vår studie kan hjälpa pedagoger att få ökad förståelse för inskolning som en del av den pedagogiska verksamhet som grundar sig i förskolans läroplan.

Syfte och forskningsfråga

Larsson (2011) skriver en tidningsartikel angående olika inskolningsmodeller och det var när vi läste citatet nedan som vi blev intresserade av detta forskningsämne.

”Det var när personalen diskuterade hur de skulle få igång verksamheten snabbare på hösten som idén om att testa den korta modellen kom upp. Det drar inte ut på tiden, barnen slussas snabbt in i våra rutiner och vi kan komma igång med den vanliga verksamheten” (Larsson, 2011).

Vi valde följande forskningsfråga:

- Vilka uppfattningar har förskolans pedagoger om inskolning i relation till pedagogisk verksamhet?

Litteraturgenomgång

I detta kapitel kommer vi presentera tidigare forskning och annat arbete som gjorts kring inskolning. Detta för att sätta in vår forskningsstudie i ett större sammanhang.

Förskolan

Förskola ingår i många barns uppväxt och inskolning är barns första möte med den fysiska och sociala miljö som förskolan erbjuder barn mellan 1-5 år (Simonsson och Thorell, 2010).

Hårsman och Lindahl i Simonsson och Thorell (2010) har studerat barns första möte med förskolan, men vad barn gör under inskolningsperioden är ett relativt utforskat ämne.

Skolverket (2013) skriver att förskolan ska lägga grunden för den första delen av det lärandet som sedan fortsätter resten av livet. Där ska barnen erbjudas en god pedagogisk verksamhet. Förskolan ska planera den pedagogiska verksamheten så att barnen får skapa, lära och utforska under sin vistelse på förskolan. Samtidigt är det en viktig uppgift för pedagoger att skapa trygghet för både barn och föräldrar.

Inskolning

Arnesson Eriksson (2010) vill vidga begreppet inskolning, se det i ett större perspektiv och vill att pedagoger ska se inskolningen som en del av helheten i verksamheten. Hon åsyftar att den tid och kraft vi lägger på inskolning, får man åter senare under förskoletiden. Arnesson, Eriksson skriver vidare att det är bra om möten med föräldrar bokas in innan barnet börjar i förskolan för att ta upp frågor, visa runt samt skapa en kontakt. Detta menar de ska gynna inskolningen, då allt fokus läggs på barnet när det är tid för själva inskolningsarbetet.

Inskolningstid varierar från förskola till förskola, allt från tre dagar till tre veckor, då det är barnets behov som står i fokus och att det avgör längden på inskolningen. Det är inte längden på inskolningen eller vilken metod förskolan använder sig av som är det allra viktigaste, utan det är hur pedagoger använder tiden, vilket förhållningssätt och vilka förutsättningar som skapas under hela inskolningen. Under de första dagarna så är pedagogerna lyhörda på vad barnens intressen är samt observerar vad barnet dras till i verksamheten. Utifrån detta delar pedagogerna upp sig i olika rum och startar upp lekar tillsammans med några av de äldre barnen som redan är insko-

lade och agerar där som faddrar till de nya barnen. Genom det så drar sig de nya barnen och dess föräldrar dit och leker, vilket sedan kan leda till att föräldrarna kan dra sig undan mer (a.a).

Pedagoger har ett ansvar att berätta för föräldrar att målet med inskolningen inte är att det ska gå så fort som möjligt att få deras barn att klara av en dag på förskolan, utan att målet är att barnen ska skolas in i förskolan utifrån sina förutsättningar. Barnen ska vänja sig vid den nya miljön, knyta an till en pedagog som blir en anknytningsperson, och detta kan ta olika lång tid (Broberg, Hagström & Broberg 2012).

Väntan på något annat

Åberg (2005) skriver att inskolningar går på rutin och att pedagoger upplever inskolningsperioden som stressig och jobbig. Pedagogerna kände att de hade fullt upp med inskolningar, att mycket av det de ville göra fick vänta tills inskolningarna var över. Inskolningen blev en lång väntan på något annat, och frågan de ställde sig var- vad gjorde barnen under den här tråkiga tiden när de egentligen ville komma igång med verksamheten så fort som möjligt?

Arnesson, Eriksson (2010) gör en återkoppling i sin bok till förskolan Solgläntans erfarenheter kring en föräldraaktiv inskolning och på den förskolan gick de i tankegångarna hur mycket tid de lägger ner på inskolning. Till exempel, är det nödvändigt att dra ut på tiden med inskolning? Deras uppfattning var att oavsett hur mycket tid och kraft de ägnade sig åt inskolningsbarnen, så upplevde de att barnen ändå var ledsna när de lämnades på förskolan. Då väcktes en tanke i arbetslaget, tänk om de kunde hitta en inskolningsform som kunde bli en del av verksamheten istället för att det ska bli avbrott i den pedagogiska verksamheten (a.a).

Broberg m.fl. (2012) menar istället att den pedagogiska verksamheten och de redan inskolade barnen får avvakta något under inskolningar, då en stor del av pedagogernas uppmärksamhet och tillgänglighet upptas av att trösta de nya barnen som är ledsna.

Smågrupper och samlingar

Smågrupper på förskolan är att föredra och de ser att de barn som inskolas gynnas genom att dela in sig i mindre grupper under dagen. Pedagogerna blir dessutom mer lyhörda och lär känna de nya barnen när inte alla är på en och samma plats (Arnesson, Eriksson, 2010).

Författaren skriver även att samling är något vi har i våra svenska förskolor. Utanför förskolans värld uppfattas samlingar som om det är där själva pedagogiken och lärandet sker. Där får vi hålla med, men vi får inte glömma alla andra tillfällen till barns lärande. Samlingen är bara en liten del av barns utveckling och lärande, för egentli-

gen genomsyrar det allt som görs på förskolan. Samlingen kan enligt Arnesson, Eriksson vara full av skratt, glädje, samhörighet, inspiration samt socialt samspel genom kommunikation och lek. Samlingen ska följa en röd tråd som genomsyras av hela verksamheten.

Mjukstart med samlingar sker redan under de första inskolningsdagarna, ofta i form av handdockor, sång och musik då detta brukar locka de nya, yngsta barnen (a.a).

Relationer

Nygren menar i Boström, Herring, Nellman Nielsen (2014) att pedagogen på förskolan måste samspeja med det nya barnet som inskolas på så sätt att de tre dimensionerna behovsomsorg, utvecklingsomsorg och uppfostransomsorg ingår samtidigt. Boström, Herring, Nellman Nielsen pekar på att när pedagogen ger omsorg skapas situationer av lärande och uppfostran där barnet upplever trygghet och när barnet samtidigt utvecklar kunskaper, färdigheter, normer och attityder uppstår det som kallas för "educare" (a.a).

Broberg m.fl. (2012) lägger stor vikt vid att inskolningsbarn ska få möjlighet att forma en trygg och tillitsfull relation med en pedagog och att denne på så sätt fungerar som en tillfällig anknytningsperson under separationen från en förälder. Däremot visar forskning från 1977-2005 som Ahnert, Pinquart & Lamb (2006) gjort, att trygga relationer i förskolan har minskat, särskilt under 1990-2000- talet, vilket de tror beror på ökat fokus på utbildning, skolverkets läroplaner i förskolan och mindre fokus på barns känslomässiga utveckling och omsorgsbehov.

Pedagogens uppgift i förskolan under en inskolning är bland annat att skapa en trygghet för barnet. Föräldern ska lita på att pedagogen tar över och fyller trygghetsbehovet hos barnet när föräldern inte finns tillhands (Broberg et al., 2012). Pedagoger ska lägga stort fokus på barnen, vara nära och leka. Pedagoger behöver läsa av barn och försöka bemöta på ett sätt som passar just det barnet. Allt jobb som pedagoger lägger ner i början fås tillbaka senare. (Arnesson, Eriksson 2010).

Metod

Vi valde att göra en kvalitativ studie där pedagoger själva fick uttala sig om sina erfarenheter, åsikter och värderingar utifrån våra intervjufrågor (Johansson, 2013). Intervjuerna vi genomförde var semistrukturerade vilket innebar att vi hade våra planerade intervjufrågor men att vi som intervjuare och den som intervjuades fick möjlighet att vara flexibla kring exempelvis frågornas ordning (Denscombe, 2009).

Urval

Till vår forskning valde vi att intervjua fyra förskollärare från en kommun i södra Sverige, på två förskolor.

Vi har intervjuat tre kvinnliga förskollärare och en manlig förskollärare, men för att läsarna inte ska kunna avgöra vem som sagt vad, så har vi valt att kalla alla informanter vid kvinnliga namn.

Intervjuperson 1 = Anna

Intervjuperson 2 = Berit

Intervjuperson 3 = Cecilia

Intervjuperson 4 = Doris

Genomförande

Vi valde att inte anteckna, utan spelade istället in intervjuerna på två enheter så inte något skulle råka raderas. Detta val gjordes för att inte ta fokus från den som intervjuades, och det bidrog dessutom till att intervjun inte drog ut på tiden så att vi inte riskerade att missa intressant information (Johansson, 2013).

Intervjuerna genomfördes den 9/2-2016 samt den 18/2-2016. Under intervjun använde vi oss av följdfrågor. Informanten hade dessutom aktuell fråga framför sig under hela intervjun så denne höll sig till ämnet samt aktuell fråga.

Etiska principer

Vi gav ut de forskningsetiska principerna till våra informanter inför varje intervju. Individskyddskravet som vetenskapsrådet (2002) uttrycker preciseras i fyra huvudkrav så som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet.

Analysverktyg

Utifrån den fenomenografiska ansatsen (Larsson, 1986) valde vi att ha intervjuer som vårt fokus eftersom syftet var att få reda på hur någon föreställer sig sin omvärld. Avsikten med intervjuerna var att ge ett underlag för beskrivning av förskollärarnas uppfattningar av centrala företeelser i sin yrkesvärld.

Vi skrev ut intervjuerna då Larsson (a.a.) menar att det behövs då man ska göra en noggrann analys och det är svårt att komma ihåg allt och bara förlita sig på en bandspelare. Vi transkriberade allt material efter intervjuerna och försökte hitta nyckelord knutna till vår problemformulering och syfte.

Vi har redogjort för vad som var utmärkande i intervjuerna med hjälp av en analys. Resultatet har vi valt att skriva utifrån en kvalitativ analys med inspiration av en fenomenografisk ansats, där vi ville undersöka förskollärares uppfattningar om inskolning. En fenomenografisk ansats i analysen är enligt Larsson (a.a) att upprepande gånger söka efter likheter och skillnader i det utskrivna materialet. Genom att vi

gjorde detta så fick vi en djupare förståelse för det skrivna materialet och fick även syn på de mindre skillnaderna.

Utifrån vår ansats under analysen av resultatet fann vi olika nyckelord som är knutna till vår problemformulering utifrån informanternas svar.

Arbetet med att gestalta olikheter i informanternas uppfattningar kräver upprepande läsning och reflektion. Forskarna bör inte nöja sig med det resultat man först kommer fram till, utan att med kritisk syn titta på de kategorier man formulerat för att sedan eventuellt upptäcka *nya* saker i svaren som kräver fler, eller nya kategorier. Det viktigaste i analysen är jämförelsen mellan olika svar (Larsson, 1986).

Resultat

En upprepning av vår forskningsfråga:

- Vilka uppfattningar har förskolans pedagoger om inskolning i relation till pedagogisk verksamhet?

När vi kritiskt granskat materialet kunde vi utifrån våra följdfrågor utläsa att en del av deras svar var motsägelsefulla, det framkom att de talade på olika sätt om inskolning i sina svar.

Nedan följer resultatet utifrån våra kategoriseringar.

Vikten av en trygg och positiv inskolning

Anna menar att under inskolningen läggs grunden för både barn och föräldrar och anser att inskolningen är mycket viktig. Cecilia och Doris är inne på samma tankar och anser att inskolningen är viktigare än annan pedagogisk verksamhet. Vidare menar Cecilia att barnet ska knyta an till pedagogen som håller i inskolningen så att barnet sedan kan bli självständigt och därefter fungera ihop med andra pedagoger och barn, lära känna miljöerna samt kunna lära och utforska. Cecilia anser att det blir en svårighet om man inte knutit an och fått tryggheten från början, det är viktigt att allt blir rätt från början. Anna menar att allt handlar om ett första intryck och en första tid och det är viktigt att den blir bra för då har vi alltid något att falla tillbaka på. Även Berit säger att inskolningsperioden egentligen är viktigare än annan pedagogisk verksamhet för det är där man sätter grunden. Vidare menar Berit att det är första intrycket under inskolningen som ligger till grund för föräldrarnas och barnens trygghet.

Doris anser också att första intrycket är viktigt under inskolningen, gör man ett bra förarbete så kan barnet få ut mer av förskolan. Skulle föräldrarna och barnen få ett stressat eller osammanhängande intryck är det svårt att förändra. Hon anser att all

verksamhet är viktig, men att inskolningsperioden är viktigare för det kommer gynna barnet i det långa loppet.

Anna försöker skapa en lugn miljö och delar in barnen i grupper. Den lugna miljön menar Anna är för att det inskolade barnet ska våga ta plats och utforska verksamheten. Doris vill vara en trygg punkt för barnen och anser att det är det viktigaste under hela inskolningsperioden. Vidare menar Doris att denne försöker vara på samma plats, nere på golvet så att barnen kan gå ut och utforska miljön för att sedan komma tillbaka när de är i behov av dennes trygghet. Vidare menar Doris att hon håller sig lugnare, med lugna rörelser under inskolningen och att hon kommer arbeta anorlunda efter inskolningarna.

Berit menar att under inskolning har hon fokus på ett barn, istället för att vara med en större grupp barn och hon menar att det inte är den som har inskolning som håller i den pedagogiska verksamheten. Cecilia menar att pedagogerna som inskolat försöker vara nära barnen som inskolat men även de andra barnen som redan är inskolade.

Både Berit och Cecilia pratar om att där blir skillnad på barngruppen under inskolning då bland annat föräldrar är närvarande. Vidare menar Berit att föräldrar är med i verksamheten under inskolning vilket gör att det blir skillnad på inskolning och annan pedagogisk verksamhet. Medan Cecilia menar att det påverkar hela gruppen.

Cecilia menar att de försöker arbeta likadant under inskolningar som under den andra verksamheten, men att gruppen påverkas när det kommer in någon ny och att det därför inte går att arbeta exakt likadant. Cecilia pratar kring att de tar hjälp av andra redan inskolade barn för att få en bra inskolning genom bland annat lekar.

Läroplanens betydelse i verksamheten under inskolningar

Anna visar läroplanen för föräldrarna vid introduktionssamtalet, den syns även i bloggen. Men hon menar att läroplanen inte är något som syns direkt i inskolningen. De har på förskolan olika lärmiljöer där det finns uppsatta mål på vad barnen kan träna i just den miljön. Anna menar att läroplanen även syns i kommunikationen med föräldrarna och då är de delaktiga i verksamheten.

Berit säger att hon använder läroplanen vid planeringen, men just under inskolningen kunde hon inte känna att den används så mycket då hon anser att tryggheten för barnet och föräldern är det viktigaste. Vidare menar hon att läroplanen ingår i allt de gör i verksamheten och att den finns med i bakhuvudet hela tiden.

Cecilia menar att trygghet och anknytning är det viktigaste att jobba med ur ett barns perspektiv. Hon anser att man ska arbeta med läroplanen, men att den inte är det viktigaste under en inskolning utan hon fokuserar på att barnet ska må bra. Vidare

menar hon att när barnen och föräldrarna känner sig trygga kan man börja arbeta utifrån läroplansmålen.

Doris berättar att de inte har suttit och planerat utifrån läroplanen när de förberett sina inskolningar. Däremot menar hon att det skulle vara en bra idé att sitta ner i arbetslaget och bestämma vad de ska fokusera på under inskolningen utifrån läroplanen.

Barnens inskolningsperiod i väntan på pedagogisk verksamhet

Anna menar att inskolning inte ska vara en vänteperiod, utan det är en period där man skapar relationer. Barnen ska tycka inskolningen är något spännande och intressant som händer på förskolan. Hon tycker också att den pedagogiska verksamheten är något som fortsätter hela tiden och är inget som avstannar, det finns ju även i de flesta rutiner under dagen. Hon menar att de inte väntar med den pedagogiska verksamheten, att de har det i en mindre grupp. Hon anser att de i största möjliga mån försöker hålla den pedagogiska verksamheten igång, men samtidigt berättar hon att de skulle haft skapande en dag när de hade inskolning men att det inte passade den dagen och att de fick återkomma till det nästa gång barnet kom till förskolan igen. Hon framhäver att de har sångstund under inskolningarna.

Berit menar att de har inskolningar hela tiden och att de inte kan vänta på att verksamheten ska startas upp och hon har aldrig känt att de absolut inte kan göra något på grund av att de har inskolning. Däremot kanske de inte går ut i skogen allihop en dag. Vidare menar hon att de inte brukar vara ute i början under inskolning för hon anser att innemiljön är den viktigaste.

Cecilia menar att det är en pedagogisk verksamhet från dag ett. Hon tycker inte att inskolning och pedagogisk verksamhet skiljer sig åt. Hon säger att vissa aktiviteter inte fungerar på grund av praktiska skäl, inte på grund utav att det är inskolning. Vidare menar hon att det beror på hur täta inskolningar de har som påverkar om planerade aktiviteter kan genomföras. Hon berättar att de har mycket sångsamlingar för att skapa en vi-grupp.

Doris tycker att man ska kunna köra den pedagogiska verksamheten som man planerat för, att det bästa är om man kan köra på som vanligt. Samtidigt pratar hon om att så fort barnen får en trygghet, när inskolningarna börjar trappa av så kan pedagogerna köra igång den pedagogiska verksamheten.

Diskussion

I vår forskningsfråga så finns det spännande motsägelseförhållanden utifrån den litteratur vi läst och även från svaren vi fått från informanterna i vår intervju.

Informanterna i vår forskningsstudie menar att inskolningen är väldigt viktig, eller viktigare än annan pedagogisk verksamhet. Informanterna lägger stort fokus på första intrycket samt att ge trygghet till både barn och föräldrar. De arbetar med relationsskapande i mindre grupper, så att det finns ett lugn och förutsättningarna för en positiv anknytning ökar. I denna studie har det blivit tydligt för oss att läroplanen inte är synlig under inskolningen, informanterna anser att läroplanen är viktig, men under inskolningen läggs det fokus på barnets välmående och trygghet. En informant menar att när barn och föräldrar känner sig trygga kan man börja arbeta utifrån läroplanen. Begreppet inskolning är inte uttalat i vår läroplan, däremot står det att "Förskollärare ska ansvara för att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan" (Skolverket, 2010). Vi ställer oss frågan om det är på grund av detta som läroplanen inte synliggörs i verksamheten under inskolningar, då alla pedagoger är skyldiga att arbeta utifrån detta styrdokument. Vi tror att det finns en medvetenhet hos informanterna kring begrepp som omsorg, välbefinnande, trygghet och lärande och att dessa omnämns i läroplanen, men hur skulle denna del av läroplanen kunna synliggöras och därmed höja statusen på inskolningen. När informanterna talar om att inskolningen är viktigare än annan pedagogisk verksamhet kopplar vi detta till Arnesson Eriksson (2010) som vill vidga begreppet inskolning och se det i ett större perspektiv, som en del av helheten i verksamheten. Hon menar att den tid och energi pedagoger lägger på inskolning, får de åter under de kommande förskoleåren.

Informanterna menar att de arbetar precis som vanligt med gruppen under inskolningsperioden. Men beskriver samtidigt i följdfrågor under intervjuerna att skapande, skogsutflykter och utevistelser får vänta tills inskolningarna är över. Det anser vi är ett intressant motsatsförhållande. Vår tolkning är att informanterna inte ser inskolningen och den pedagogiska verksamheten som en helhet. Åberg (2005) skriver att pedagoger arbetar med inskolningar som de alltid gjort och att mycket som de ville göra fick vänta tills inskolningarna var över. Våra resultat kopplar vi till Arnesson, Eriksson (2010) och hennes bok om en förskolas upplevelser där pedagogerna skulle vilja hitta en inskolningsform som kunde bli en del av verksamheten istället för ett avbrott i den pedagogiska verksamheten som det är idag. Det kanske kan vara en tanke att ha med sig som pedagog. Hur skulle en sådan verksamhet kunna se ut?

Slutsats

Vi menar att inskolning och annan pedagogisk verksamhet utifrån läroplanens skrivningar kan ses som en helhet och inte som två olika verksamheter. Att inskolningen blir integrerad i den dagliga verksamheten samt att flera aspekter av läroplanen lyfts fram tydligare.

Referenslista

Arnesson, Eriksson, Marie (2010). *En bra start: om inskolning och föräldrakontakt i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag

Broberg, Malin, Hagström, Birthe & Broberg, Anders (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur

Broström, Stig., Herring, Hanne. & Nellemann Nielsen, Susanne (2014). *Liv och lärande i den tidiga förskolan målinriktad pedagogisk verksamhet med 0-3-åringar*. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Babro (2013) *Kvalitativ barndomsforskning i Hillén, Sandra, Johansson, Babro och Karlsson, MariAnne (red) (2013) Att involvera barn i forskning och utveckling*. 1 uppl. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Annika (2011). *Olika modeller för inskolning*. Lärarnas nyheter - <http://www.lararnasnyheter.se/forskola/2011/06/13/olika-modeller-inskolning>
Hämtad: [2015-10-20]

Larsson, Staffan (1986). *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:253401/FULLTEXT01.pdf> Hämtad: [2016-03-29]

Simonsson och Thorell (2010) *Att börja på förskolan: Exempel på barns sociala samspelsprocesser under inskolningen*. <http://dspace.mah.se/handle/2043/10531>
Hämtad: [2015-12-01]

Skolverket (2013) – Vad är förskola?
<http://www.skolverket.se/skolformer/karta-over-utbildningssystemet/forskola/vad-ar-forskola-1.190533> Hämtad:[2015-10-20]

Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: Reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
Hämtad: [2015-11-04]

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber